

Straffeloven § 201a – ”Grooming-bestemmelsen”

Kandidatnummer: 628

Leveringsfrist: 25.04.08

(* regelverk for spesialoppgave på:

<http://www.jus.uio.no/studier/regelverk/utf-forskr-vedlegg-i.html>

regelverk for masteroppgave på:

<http://www.jus.uio.no/studier/regelverk/master/eksamensforskrift/kap6.html>)

Til sammen 17 975 ord

15.09.2008

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Tema	1
1.2	Bakgrunn	2
1.3	Grooming	3
1.4	Noen fakta om barns bruk av internett	5
1.5	Eksempler fra rettspraksis der fornærmede har møtt overgriper på internett	5
1.6	Fremstillingen videre	7
1.7	Rettskildebildet på området	7
<u>2</u>	<u>STRAFFELOVEN § 201A</u>	<u>9</u>
2.1	Paragrafens objektive vilkår	9
2.1.1	Første objektive vilkår – ”den som har avtalt et møte”	9
2.1.2	Andre objektive vilkår – ”kommet frem til møtestedet”	12
2.1.3	Tredje vilkår – ”et barn under 16 år”	15
2.2	Paragrafens subjektive vilkår – skyld	15
2.2.1	Krav om forsett	16
2.2.2	Krav om uaktsomhet – villfarelse om alder.	16
2.3	Det subjektive overskudd – ”forsett om å begå en handling som nevnt i §§ 195, 196 eller § 200 annet ledd”	19
2.3.1	Strl. §§ 195, 196 – ”seksuell omgang med barn”	20
2.3.2	Strl. § 200 annet ledd	20
2.3.3	Forsettskravet	23
2.4	Straffbortfall ved jevnbyrdighet mellom partene.	26

2.4.1	En gjennomgang av sentral rettspraksis på området	27
2.5	Forsøk og medvirkning	30
2.5.1	Forsøk	30
2.5.2	Medvirkning	34
<u>3</u>	<u>DEN BRITISKE MODELLEN</u>	<u>36</u>
<u>4</u>	<u>FULLBYRDET GROOMING ELLER FORSØK PÅ EN STRAFFBAR SEKSUELL AKTIVITET?</u>	<u>39</u>
4.1	Rettspraksis angående forsøk	39
4.1.1	Rt. 1939 s. 890 – ”Loftkjennelsen”	40
4.1.2	Rt. 1985 s. 67	41
4.1.3	Rt. 2007 s. 422	41
4.1.4	Kommentarer til Rt. 1939 s. 890 og Rt. 1985 s. 67	42
4.1.5	Hvorfor faller Rt. 2007 s. 422 utenfor forsøksansvaret?	44
4.1.6	Grensen mellom forsøk og grooming	44
4.1.7	Hva sier forsøksgrensen om anvendelsesområdet til § 201a?	47
<u>5</u>	<u>EFFEKTIVITET PÅ BEKOSTNING AV RETTSSIKKERHETEN?</u>	<u>48</u>
5.1	Re-aktiv lovgivning	48
5.2	Sammenliknende systematikk	48
5.3	Pre-aktiv strafferett	50
5.3.1	Legalitetsprinsippet	50
5.3.2	Hensynet til den personlige integritet	51
5.3.3	Bestemmelsens effektivitet	51
5.3.4	Ønsker vi denne utviklingen?	58
<u>6</u>	<u>AVSLUTTENDE KOMMENTARER</u>	<u>60</u>
<u>7</u>	<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>62</u>

7.1	Bøker	62
7.2	Lover	63
7.3	Forarbeider	63
7.4	Domsregister	64
7.5	Artikler	1
7.6	Elektroniske dokumenter	1

1 Innledning

1.1 Tema

Den 13.april 2007 trådte det i kraft et nytt straffebud om å møte et barn med forsett om å begå seksuelt overgrep. Bestemmelsen er plassert i straffelovens kapittel 19 om seksualforbrytelser og § 201a lyder;

”Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes den som har avtalt et møte med et barn under 16 år, og som med forsett om å begå en handling som nevnt i strl. §§ 195, 196 eller § 200 annet ledd har kommet frem til møtestedet eller et sted hvor møtestedet kan iakttas.

Villfarelse om alder utelukker ikke straffeskyld, med mindre ingen uaktsomhet foreligger i så måte.

Straff etter denne bestemmelsen kan falle bort dersom de som har avtalt å møtes er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling.”

Formålet med bestemmelsen er å gi barn økt beskyttelse mot seksuelle overgrep, der det er meningen at bestemmelsen skal ha en preventiv effekt overfor potensielle overgripere, og gi adgang til å straffe gjerningspersonen på et tidligere stadium på veien mot overgrep. Det er i forarbeidene og ellers i prosessen¹ frem mot straffebudet lagt vekt på kontakt via internett, men det er sikkert at bestemmelsen er teknologinøytral² slik at den kan få anvendelse også når kontakten foregår på annen måte. Allikevel er det klart at vår nye ”elektroniske” hverdag danner grunnlaget for bestemmelsen og fremstillingen her vil derfor bære preg av det.

---

¹ Se kapittel 1.2

² Ot.prp.nr.18(2006-2007) s.30

Grunnen til at jeg valgte å skrive om nettopp denne bestemmelsen er at strafferetten er et spennende rettsområde og at bestemmelsen skal ivareta en interesse som engasjerer meg, nemlig beskyttelse av barn. Dessuten er bestemmelsen ny og annerledes, og den setter lys på et høyaktuelt tema, nemlig kriminalitet som vokser parallelt med vår økende bruk av internett. Jeg finner det interessant og positivt at lovgiver er villig til å utvikle retten når samfunnet og den teknologiske utviklingen krever det, men ser også med et kritisk blikk på om denne utvidelsen av straffeansvaret representerer en forsvarlig strafferettslig utvikling.

1.2 Bakgrunn

Etter at internett ble alminnelig kjent omkring 1994 har nettet hatt økende trafikk og utbredelse. Det verdensomspennende datanettverket har omfattende anvendelser og har blitt et viktig hjelpemiddel for informasjonsspredning, kommunikasjon, handel, og forvaltning.³ Dessverre har nettet også blitt en ny arena for destruktiv virksomhet. Blant annet har internett blitt et middel for overgripere til å komme i kontakt med sine potensielle ofre. Særlig barn og unge er utsatt, for til forskjell fra sine foreldre, som bruker nettet mest i forbindelse med jobb og andre praktiske formål, er det for barna et viktig hjelpemiddel for deres sosiale integrering. Sammen med mobiltelefonen er såkalte chatte-kanaler⁴ på nettet viktige kommunikasjonsmidler for barn helt nede i 5-6 års alderen⁵. I tillegg til at dette er nytt for foreldregenerasjonen og mange mangler kompetanse på området, er det uansett vanskeligere for de voksne å kontrollere barnas sosiale nettverk når mye av kontakten skjer via elektroniske hjelpemidler istedenfor ved fysisk kontakt. Som følge av denne utviklingen har også overgriperen ”modernisert” seg; lokkemannen med godteposen står ikke bare på hjørnet og venter, men bruker internett som inngang til barnas verden, og i godteposen ligger falsk trygghet, løfter om gaver, modellkarriere osv.

---

³ <http://no.wikipedia.org/wiki/Internett> (uoffisiell definisjon)

⁴ ”To chat” betyr å snakke. I denne forbindelse er chatting en skriftlig samtale mellom to eller flere personer på internett. Chatting foregår i såkalte chatterom. Enten i et offentlig rom, hvor alle kan lese meldingene, eller i en toveis-samtale.

⁵ SAFT-undersøkelsen 2006. Se ”Faremorrapporten”(2007)s.7.

Utviklingen har gått ekstremt raskt, og med tanke på det uendelige nettverket internett representer, der alle og enhver kan handle tilnærmet anonymt, er det lett å forstå at politiet og øvrige myndigheter har vanskeligheter med å få oversikt over den trafikken som foregår. Dessuten er det begrensninger for hvor mye overvåking man har ressurser og ikke minst rettslig adgang til. I de senere årene har man imidlertid sett at fokuset på nettkriminalitet er økende, dette som resultat av økt kunnskap hos politiet og i politiske organer, samt at media og interesseorganisasjoner har bidratt til opplysning ved å ”legge fakta på bordet.” Særlig etter at England i 2003 innførte en grooming-bestemmelse i sitt lovverk økte oppmerksomheten rundt temaet i Norge. Det kom blant annet en oppsiktsvekkende artikkel i Dagbladets Magasinet⁶ og Redd Barna og Barneombudet tok til orde for å innføre en tilsvarende bestemmelse i norsk rett. Liknende forslag kom også fra flere stortingsrepresentanter og i Soria Moria-erklæringen gikk det frem at regjeringen ønsket å ”intensivere innsatsen mot overgrep mot barn. Vi vil arbeide videre med å forhindre internettrelaterte overgrep mot barn ved å pålegge nettleverandører filter og vurdere innføring av en grooming-paragraf”. Dette startet altså arbeidet med å utforme det straffebudet som også i Norge karakteriseres som grooming-bestemmelsen.

1.3 Grooming

”Grooming” kommer av det engelske ordet ”groom” som betyr ”å forberede seg”. I forhold til straffebestemmelsen sikter man til prosessen der en voksen bygger opp et tillitsforhold til et barn i den hensikt å utnytte barnet seksuelt.

Det er kjent at de fleste seksuelle overgrep mot barn begås av en voksen som kjenner barnet godt. Den voksne står ofte barnet nær og i utgangspunktet kan relasjonen mellom dem være god, frem til den voksne utnytter dette og begår overgrep.⁷ Veien frem mot overgrep kan være tidkrevende og nøye planlagt.

---

⁶ <http://www.dagbladet.no/magasinet/2005/05/09/431258.html>

⁷ Psykolog John Nicolaisen ved institutt for klinisk sexologi og terapi, http://www.reddbarna.no/default.asp?MARK_SEARCH=YES&SEARCH_ID=s1&V_ITEM_ID=14077

Typiske ”grooming-aktiviteter” vil for eksempel være at den voksne opptrer svært forståelsesfullt og blir en spesiell venn, gir bort gaver og penger uten noen spesiell grunn, lar barnet slippe billig unna med dårlig oppførsel, involverer barnet i saker det er vanlig å diskutere med voksne(eks. ekteskapsproblemer) og den voksne søker mye fysisk kontakt som klemming og kyssing, samt å blande seg inn i barnets private svære(eks. komme inn på badet mens barnet dusjer).⁸ Grooming-aktiviteten kan også gå så langt som å snakke om seksuelle temaer og å vise pornografi. Disse ulike aktivitetene utgjør et stort spenn av psykologiske faktorer som vil påvirke barnet. Her vil barnet i første omgang oppleve å få dekket sine behov for oppmerksomhet, bekreftelser, trygghet og nærhet. Disse faktorene setter den voksne i en posisjon som gjør at barnet blir mer ”tilgjengelig” for overgrep. Samtidig vil den voksne også oppnå å pirre barnets nysgjerrighet og få det til å føle et ansvar overfor eller synes synd på han, noe han kan bruke imot barnet også etter at overgrep har skjedd. Det er nemlig slik at når en voksen forgriper seg på et barn det har oppnådd en god relasjon til, vil barnet ofte oppleve skyldfølelse fordi det tenker at det selv har satt seg i situasjonen.

Mange av aktivitetene som er nevnt ovenfor lar seg også gjennomføre via internett, på denne måten vil den voksne kunne komme nært innpå barnet og skape en relasjon som kan sammenliknes med relasjoner barn har til sine nærstående. Vi har dessverre erfart at overgrep har skjedd etter at kontakt har oppstått på den måten og dette er også bekreftet gjennom rettspraksis⁹. Nettopp derfor har man fått en bestemmelse som kan bidra til å få bukt med problemet, men en regel hjelper sjelden alene og man har behov for ytterligere tiltak og oppfølging.

---

⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Child_grooming

⁹ Se kapittel 1.5

1.4 Noen fakta om barns bruk av internett

SAFT-undersøkelsen¹⁰ for 2006 viser at 92% av barn i alderen 9-16 år bruker pc hjemme og at 97% av disse har tilgang på internett, der kommunikasjon med andre er det sentrale bruksområdet. Guttene er mest aktive og bruken øker med alderen. I aldersgruppen 13-16 år bruker 62% internett flere ganger om dagen. 47% av alle barna oppgir at de chatter. Fra samme undersøkelse ble utført i 2003 har barna blitt noe mer kritiske til informasjonen de finner og hva de kan stole på, men hele 37% mener fortsatt de kan stole på alt. Det er kun 7% av barna som oppgir at de har gitt personlig informasjon på forespørsel og andelen som sier de ikke legger ut info opplyser at opplæring i trygg nettbruk er bakgrunnen for dette. 22% av barna svarer at de har møtt i virkeligheten noen de først ble kjent med på nettet. Blant disse er det flest eldre gutter og totalt har 10% hatt negative opplevelser (blitt sagt stygge ting til eller utsatt for overgrep).

Av undersøkelsen kan vi se at barns internettbruk er økende, og dermed også risikoen for å møte voksne med seksuelle motiver. Samtidig ser vi at det hjelper å drive informasjonskampanjer for å bevisstgjøre barn og foreldre om nettbruk.

1.5 Eksempler fra rettspraksis der fornærmede har møtt overgriper på internett

For å bekrefte at den handlemåten strl. § 201a forbyr, utgjør et reelt problem vil jeg kort vise til noen eksempler fra rettspraksis der overgrep har skjedd etter internettkontakt.

I Rt. 2003 s. 841 ble en 32 år gammel mann dømt for å ha hatt tre samleier med en jente på 12 år. Domfelte hadde oppnådd fortrolighet med jenta gjennom chatting på nettet.

I Rt. 2002 s. 844 fastholdt høyesterett ved kjennelse straffen til en 21 år gammel mann som i lagmannsretten var dømt til ubetinget fengsel i 30 dager for seksuell omgang med to jenter på under 16 år som han hadde møtt på internett. Etter å ha kjent jentene i kort tid, fikk han

---

¹⁰ Kartlegging av barn mellom 9-16 år sin bruk av, og holdninger til nye medier. Se "Faremorrapporten"(2007)s.7.

de med seg hjem der overgrepene skjedde. Overgrepene skjedde samtidig og innebar ikke fullbyrdet samleie.

I LF-2006-156711 ble en 27 år gammel mann dømt til 9 års ubetinget fengsel for en rekke seksualforbrytelser mot 13 unge jenter, der 7 av dem var mindreårige. Domfelte brukte aktivt internett for å få tak i barn og unge jenter i hensikt å utnytte dem seksuelt. Fremgangsmåten var å ikle seg forskjellige roller som fanget barna i et spill basert på trusler og fiktive fristelser. Deretter fremsto han gjerne i eget navn som en ”redningsmann”, slik at han oppnådde tillit og kom i posisjon til å foreta overgrep.

I LB-2003-730 ble en mann på 48 år dømt til 2 års fengsel for å ha hatt samleie med en jente på 13 år og 10 måneder, dagen etter at han hadde kommet i kontakt med henne på internett. Mannen var lærer i barneskolen og opplyste at han var 39 år, fornærmede at hun var 16. (Anken fra domfelte ble nektet fremmet i høyesterett.)

I LG-2002-1226 ble en 23 år gammel mann dømt for seksuell omgang med en jente på 13 år og 8 måneder. Etter kontakt på nettet avtalte de å møtes på bystasjonen i Bergen. Samleie fant sted på et handicap-toalett, andre gangen de møttes.

I LA-2002-587 ble en 36 år gammel mann dømt for seksuell omgang med to gutter på 15 år. De var blitt kjent ved chatting på erotiske sider på internett, ved et tilfelle hadde mannen fått de to fornærmede til å ha seksuell omgang med hverandre.

De forskjellige avgjørelsene illustrerer at internett har blitt et effektivt middel for overgripere til å komme i kontakt med potensielle ”offere”. Det varierer imidlertid hvor lang tid det tar fra kontakt er oppstått til overgrep skjer, men det er grunn til å tro at det seksuelle motivet er tilstede hele tiden. Ut fra rettspraksis er det et utpreget overtall av fornærmede jenter, mens overgriperen stort sett alltid er mann.

1.6 Fremstillingen videre

For å gi den best mulige oversikt over bestemmelsen og hvilke utfordringer den byr på, ser jeg det hensiktsmessig først å angripe ordlyden(kapittel 2). Hovedvekten vil naturlig nok ligge på første ledd, ettersom dette utgjør selve gjerningsbeskrivelsen for det straffbare forhold. Jeg behandler først de objektive vilkår(kapittel 2.1), deretter de subjektive(kapittel 2.2) og til slutt bestemmelsens subjektive overskudd(kapittel 2.3). Deretter vil jeg kommentere straffritaksregelen i bestemmelsens tredje ledd(kapittel 2.4) og til slutt se på noen problemstillinger knyttet til forsøk og medvirkning(kapittel 2.5).

Etter å ha presentert bestemmelsens materielle innhold, vil jeg med tanke på kapitlene som følger foreta en kort sammenlikning med den engelske bestemmelsen(kapittel 3). For deretter å gå nærmere inn på grensen mellom fullbyrdelse av strl. § 201a og forsøk etter strl. §§ 195, 196 og § 200 annet ledd(kapittel 4). Mot slutten ser jeg på hvorvidt det er uproblematisk å gi en bestemmelse som straffer noe som tidligere ble regnet som straffri forberedelse, herunder begrepet ”pre-aktiv strafferett”(kapittel 5). Helt til sist vil jeg knytte noen kommentarer til hva jeg mener er avgjørende for å oppnå et effektivt vern mot den kriminaliteten grooming-bestemmelsen er ment å beskytte mot(kapittel 6).

1.7 Rettskildebildet på området

Ettersom problemstillingene i oppgaven knytter seg til en bestemt lovbestemmelse vil nødvendigvis *lovteksten* være den viktigste rettskilden og det som danner grunnlaget for drøftelsene. Siden strl. § 201a viser til andre bestemmelser i straffeloven vil innholdet i disse også være relevante kilder når man skal avgrense grooming-bestemmelsens anvendelsesområde. Det samme gjelder flere av straffelovens alminnelige straffebud som supplerer strl. § 201a.

Da bestemmelsen er ny og ikke har vært til behandling i retten enda vil også *forarbeidene* være en sentral relevant kilde, der tolkningen av ordlyden i stor grad vil basere seg på Ot.prp nr.18 (2006-2007).

Rettspraksis vil være relevant der bestemmelsen har regler eller vilkår som samsvarer med andre straffebud på området. Rettspraksis om de straffebud grooming-bestemmelsen grenser til vil også kunne belyse hvor grensene bør trekkes. For å kunne si noe om effekten av bestemmelsen har jeg også sett litt på rettspraksis fra Storbritannia.

Før grooming-bestemmelsen ble vedtatt i Norge ble det skrevet flere artikler med tanke på innføringen av denne. Disse vil sammen med annen juridisk litteratur også utgjøre en del av rettskildebildet.

Problemstillingene som blir reist i oppgaven vil drøftes ved hjelp av de rettskildene som foreligger, jeg anvender således alminnelig juridisk metode.

2 Straffeloven § 201a

Strl. § 201a er et av straffelovens få forberedelsesdelikter. Det betyr at straffebudet dekker handlinger som regnes som forberedelse på veien mot alvorligere lovbrudd. Det går tydelig frem av strl. § 201a at det omfatter konkrete forberedelseshandlinger til seksuell omgang og handling med barn, jf. lovhenvisningene i gjerningsbeskrivelsen. Når et straffebud viser så direkte til andre bestemmelser sier vi at det er et forberedelsesdelikt i *formell* betydning.¹¹ Når det gjelder § 201a viser også den konkrete gjerningsbeskrivelsen at bestemmelsen er et forberedelsesdelikt i *materiell* forstand.¹²

2.1 Paragrafens objektive vilkår

Hva gjerningspersonen fysisk må gjøre for å oppfylle gjerningsbeskrivelsen, kan deles i to handlinger som kommer etter hverandre i tid, først avtale og deretter oppmøte. I tillegg er det et objektive vilkår at barnet må være under 16 år.

2.1.1 Første objektive vilkår – ”den som har avtalt et møte”

At strl. § 201a har fått kallenavnet ”grooming-bestemmelsen” er nettopp fordi møtet mellom barn og voksen skjer etter forutgående kontakt. Når det er et vilkår som klart stiller krav til en *avtale* må vi se på hvordan dette avgrenser bestemmelsens omfang.

Det klare tilfellet.

Det klare tilfellet av oppfyllelse av avtalevilkåret har vi når det har vært direkte kontakt mellom barnet og den tiltalte, der dette har resultert i en konkret avtale om å møtes på et bestemt sted til et bestemt tidspunkt. Om det foreligger noen avtale om å møtes, vil som

---

¹¹ Husabø(1999)s.314

¹² Husabø(1999)s.315

oftest være klart, spesielt hvis den har oppstått via kontakt på nettet. Dersom to personer skal møtes er det som regel en forutsetning at begge er klar over hvor og når møtet skal finne sted. Opplysninger om dette vil for eksempel gå frem av chatten eller sms mellom den voksne og barnet. Kontakten – og dermed også avtalen – mellom barn og voksen kan også ha oppstått på en annen måte enn via elektroniske hjelpemidler, for eksempel gjennom en fritidsaktivitet der barnet er medlem og den voksne leder.

Skille mellom kontakt og avtale.

Da departementet kom frem til at straffansvar skal inntre når den voksne kommer frem til ”møtestedet”, mente de at dette forutsatte ”en forutgående *avtale* om møtested og møtetid”¹³(min utheving). En konsekvens av dette vilkåret er at bestemmelsen ikke dekker tilfeller der den voksne oppsøker et barn det har hatt kontakt med. Ved kontakten kan den voksne nemlig ha fått oversikt over hvor barnet befinner seg, for eksempel hvor det bor, går på skole etc. Dersom den voksne bruker denne informasjonen til uanmeldt å møte opp der den vet barnet befinner seg, vil altså ikke kravet til avtale være oppfylt.

Forarbeidene¹⁴ gir allikevel uttrykk for at avtalebegrepet ikke skal tolkes snevert. Det trenger ikke foreligge noen eksplisitt avtale med konkret sted og klokkeslett. Dersom partene har en ”forståelse om å prøve å møtes i et område i et visst tidsrom” er dette tilstrekkelig. Forarbeidene sier videre at dersom ”den voksne har fått barnet til å oppgi hvor det skal befinne seg på et bestemt tidspunkt, kan omstendighetene i enkelte tilfeller være slik at et møte gjennom dette anses avtalt”. Det er heller ikke avgjørende om barnet oppfatter det som en bindende avtale for seg. I merknadene til bestemmelsen¹⁵ sies det at det ”avgjørende må være at tiltalte har hatt en begrunnet forventning om å treffe barnet på et bestemt sted innenfor ett bestemt tidsrom”. Som eksempel nevnes at hvis barnet har svart bekræftende på at det er alene hjemme en kveld og det var *underforstått* at tiltalte ville avlegge et besøk, vil dette tilfredsstillende kravet om avtale i lovteksten. Det vage begrepet ”omstendigheter” som forarbeidene bruker, tyder på at man har mulighet til å strekke

---

¹³ Ot.prp nr.18(2006-2007)s.18

¹⁴ Ot.prp.nr.18(2006-2007)s.18

¹⁵ Ot.prp.nr.18(2006-2007)s.30

avtalevilkåret en del, men akkurat hvor grensen går vil man først få svar på når domstolene må gjøre konkrete vurderinger.

Når og hvem?

Når avtalen foreligger er på det tidspunkt da det går frem av kontakten at møtet er avtalt eller underforstått. Denne forståelsen må naturlig nok også være helt til møte skal finne sted. Når det gjelder kontakten og avtaleinngåelsen vil den normalt foregå direkte mellom barnet og den voksne, men dette behøver ikke være tilfellet. ”En avtale kan også inngås gjennom tredjepersoner, for eksempel noen som barnet kjenner godt eller en fiktiv eller reell bekjent av tiltalte. Det kan tenkes at tiltalte har brukt forskjellige identiteter i kontakten med barnet, og at det derfor fremstår som at avtalen har blitt inngått med noen andre enn den personen som møter opp. Dette er ikke avgjørende for straffansvaret.”¹⁶ Videre er det naturligvis uten betydning hvilket kjønn personene har og hvem av dem som har tatt initiativ til møtet.

Kvantitet og kvalitet ved kontakten.

Da lovforslaget var ute på høring ble det diskutert hva slags krav det skulle stilles til kvantitet og kvalitet ved den forutgående kontakten.¹⁷ De opprinnelige lovformuleringene var basert på den engelske modellen som krever at kontakt har funnet sted minst to ganger. Begrunnelsen for dette kvantitative kravet var å luke ut impulshandlinger der den voksne kun kommuniserte med barnet en gang. Etter høringen kom imidlertid departementet til at det ikke skulle stilles noe krav til antall ganger det hadde vært kontakt. Begrunnelsen var dels at handlingen kan være like straffverdig selv ved ett enkelt tilfelle av kontakt, dels at et kvantitetskrav kunne skape uheldige omgåelser og dels at man ved anvendelsen vil unngå tvilsspørsmål angående hva som skal regnes ett eller flere kontaktilfeller.

Det ble også drøftet hvorvidt det skulle stilles kvalitative krav til hvordan den forutgående kontakten hadde skjedd og til innholdet i kontakten. Når det gjaldt innholdet var det

---

¹⁶ Ot.prp.nr.18(2006-2007)s.30

¹⁷ Ot.prp.nr.18(2006-2007)s.18-20

spørsmål om man skulle oppstille et krav om at kommunikasjonen måtte være av seksuell art, for eksempel at den måtte dekkes av strl. § 201 bokstav c – seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd foretatt overfor en person under 16 år. Det ble pekt på at dette ville gjøre bestemmelsen mer målrettet og lette bevisførselen om tiltaltes forsett om å begå seksuelle overgrep. På den annen side ble det fremhevet at dette ville gjøre beskyttelsen av barna mindre effektiv. For det første ved problemstillinger knyttet til ytterligere bevisførsel i forhold til strl. § 201, og for det andre at bestemmelsen ikke ville favne de grooming-tilfellene der den voksne opparbeider seg tillit nettopp ved å avstå fra seksuelle temaer. Ettersom høringsinstansene var enige i at det ikke burde være noe krav om kontakt med seksuell karakter ble dette heller ikke tilført bestemmelsen. I forhold til hvordan kontakten var skjedd holdt man også fast på at bestemmelsen skulle være teknologinøytral og ikke inneholde noe krav om elektroniske hjelpemidler.

Selv om departementet kom til at det ikke trengtes å kvantifisere eller kvalifisere den forutgående kontakten, påpekte de at ”formen for, og innholdet i den forutgående kontakten kan være sentrale momenter i vurderingen av tiltaltes forsett”¹⁸.

2.1.2 Andre objektive vilkår – ”kommet frem til møtestedet”

Etter at møte er avtalt, må gjerningspersonen, med forsett om å begå en handling nevnt i kapittel 2.3.1 og 2.3.2 nedenfor, ha ”kommet frem til møtestedet eller et sted hvor møtestedet kan iakttas”.

Skjæringspunktet for straffansvar.

Grooming-bestemmelsen hadde tre forslag til ordlyd da den ble sendt ut på høring. Den endelige bestemmelsen ble imidlertid ganske annerledes formulert. Et vilkår som ble diskutert og endret var *tidspunktet for straffansvar*¹⁹, altså hvilken handling som vil føre til at paragrafens objektive gjerningsinnhold blir oppfylt. Skjæringspunktet var i alle de tre

---

¹⁸ Ot.prp.nr.18(2006-2007)s.19, se også kap5.3.3.2

¹⁹ Ot.prp nr.18(2006-2007) s.14-18

forslagene, tidspunktet når gjerningspersonen *møter barnet*. Denne formuleringen avviker også fra den engelske bestemmelsen²⁰ der det holder at gjerningspersonen har reist for å møte barnet. I høringsnotatet pekte departementet på at det gjennomgående vil være ”en markert forskjell i straffverdighet mellom det å reise for å møte et barn og det å gi seg til kjenne og ta kontakt med barnet på møtestedet. Ved å ta kontakt med barnet har personen overskredet psykologiske grenser i forhold til oppdagelsesrisiko og gjennomføringsvilje”²¹. Det kom imidlertid flere innvendinger fra høringsinstansene, ettersom mange mente at straffansvar burde inntre tidligere. Gjennomgående var at man anså straffebudet for lite effektivt dersom det skulle kreves faktisk møte mellom barn og voksen. Hovedformålet med bestemmelsen er tross alt å virke beskyttende i forhold til barn. Dessuten ble det påpekt at fullbyrdelsestidspunktet oppstod for sent til at bestemmelsen kunne tilføre straffeloven noe reelt nytt. Dette fordi man anså skjæringspunktet å ligge for nærme tidspunktet for overtredelse av straffbart forsøk i forhold til de bestemmelsene gjerningspersonen hadde forsett om å overtre²².

Både Kripos og riksadvokaten mente at straffebudet burde ramme selve kontaktetableringen. Kripos pekte på at kontaktetableringen kunne føre til overgrep uten noe fysisk møte, for eksempel via webkamera, mens riksadvokaten la vekt på at selve groomingen er uakseptabel atferd som gjennom ordlyden i straffebudet, klarere måtte skilles fra vanlige og legitime handlinger. ”Det er intet som tilsier at slik atferd har en beskyttelsesverdig interesse.”²³

Hedemark og Oppland statsadvokatembeter foreslo en mellomløsning, ved at straffansvar burde inntre når gjerningspersonen har kommet frem til møtestedet, uavhengig om barnet er der. Denne mellomløsningen ble også resultatet etter at departementet hadde vurdert høringsinstansenes innspill. Som følge av barneombudets påpeking av at gjerningspersonen

---

²⁰ Se kapittel 3

²¹ Ot.prp nr.18(2006-2007)s.14

²² Se kapittel 4

²³ Ot.prp nr.18 (2006-2007)s.16

gjærne vil vente i nærheten av møteplassen for å se om barnet dukker opp, la man til alternativet; ”eller et sted hvor møtestedet kan iakttas”.

Momenter i vurderingen.

Ved vurderingen for hvor grensen skulle gå ble det lagt vekt på flere momenter.

Hovedårsaken til at man flyttet straffbarhetstidspunktet fra fysisk møte, til oppmøte på møtestedet, var av hensyn til barnet. Man ville skåne barnet for den økte belastningen det kunne medføre og måtte stå ansikt til ansikt med gjerningspersonen. Det ville naturligvis også være en viss risiko ved å arrangere et slikt møte, noe som kunne skape etiske dilemmaer for politiet.

Alt i alt ble det holdt fast ved at ”straffansvaret først burde inntre når gjerningspersonens forsett om å møte barnet tydelig har manifestert seg i vedkommendes handlinger”.²⁴ Av årsaker til at man ikke ville gjøre selve kontaktetableringen straffbar, nevner forarbeidene grunner som at handlingen må være tilstrekkelig straffverdig; det må være en viss nærhet i tid og sted i forhold til en situasjon hvor overgrep kan begås. Dette bekrefter regelen om at man i forhold til de fleste straffebud har en straffri forberedende fase. Det skal altså tas hensyn til at gjerningspersonen kan ombestemme seg tidlig i handlingsløpet. Dessuten må det med tanke på regelens håndhevelse være mulig å bevise gjerningspersonens forsett. Jo lenger avstand i tid og sted, jo vanskeligere er det å bevise at gjerningspersonen faktisk hadde forsett om å begå en handling som nevnt i §§ 195, 196 eller § 200 annet ledd. En regel med tidligere inntreden av straffansvar kunne dermed begrenset rekkevidden av straffebudet på en uheldig måte. Forebygging av overgrep på nett, som Kripos nevner, anses å være godt nok beskyttet av reglene i strl. §§ 200 og 201 ved at den voksnes handlinger for å forlede barnet, vil kunne straffes, enten som forsøk eller fullbyrdet forbrytelse (avhengig av barnets respons). At den voksne legger ut uanstendige bilder eller liknende av seg selv, gjør også at han kan straffes direkte etter § 201.

---

²⁴ Ot.prp nr.18(2006-2007)s.16

Når barnet skal reise.

Etter at høringsinstansenes innspill var vurdert og momenter i ulik retning var veid, kom departementet altså frem til at straffansvar inntreer når gjerningspersonen har ”kommet frem til møtestedet eller et sted hvor møtestedet kan iakttas”. Det eneste departementet påpekte i forhold til tolkningsspørsmål angående dette vilkåret, var problemstillingen knyttet til de tilfeller der møtet skal finne sted hos gjerningspersonen og barnet er den som må reise. Man mente at også disse tilfellene må dekkes av bestemmelsen, slik at grensen for straffansvar vil være overskredet når avtaletidspunktet er nådd og den voksne befinner seg på avtalt sted. Det er også bemerket at dersom gjerningspersonen i disse tilfellene skulle ombestemme seg før møtetidspunktet, må han aktivt avlyse møtet.

2.1.3 Tredje vilkår – ”et barn under 16 år”

For at gjerningsbeskrivelsen i strl. § 201a skal kunne fullbyrdes, må personen den voksne avtaler møte med, være under 16 år. Dette tilsvarer den seksuelle lavalder i Norge, noe som fremkommer av ordlyden i strl. § 196 første ledd, da bestemmelsen angir den mindreåriges høyeste alder for når seksuell omgang er straffbart.²⁵ At grensen er satt ved barn under 16 år også i strl. § 201a, kan begrunnes med at det skal stå i sammenheng med hva som utgjør den seksuelle lavalder og at man rett og slett anser beskyttelsesbehovet mest aktuelt for denne aldersgruppen. Hvor gammelt barnet er, og aldersforskjellen mellom de to, vil ha betydning for straffutmålingen.²⁶

2.2 Paragrafens subjektive vilkår – skyld

Vi har nå gjort oss ferdige med de objektive vilkårene i gjerningsbeskrivelsen og må se på lovens krav til skyld hos gjerningspersonen. Kravet om skyld følger av den alminnelige regelen i strl. § 40 første ledd, som sier at gjerningspersonen som hovedregel må ha handlet med forsett for at straffebestemmelsen skal komme til anvendelse. Det følger videre av

---

²⁵ Ot.prp.nr.28(1999-2000)s.49

²⁶ For eksempel Rt.2007s.504, Rt.2004s.278 og Rt.2002s.1350

samme ledd at lavere skyldkrav kan være tilstrekkelig der det er utrykkelig nevnt i den aktuelle bestemmelse.

2.2.1 Krav om forsett

Forsett peker på den subjektive siden ved handlingen, hva gjerningspersonen tenker. Straffeloven gir ikke noe definisjon på hva som ligger innenfor forsett, men den nye straffeloven av 2005 definerer begrepet i § 22. Jeg vil kort nevne de ulike formene for forsett i kapittelet nedenfor om subjektivt overskudd(kapittel 2.3). Forenklet kan vi si at gjerningspersonen må ha tatt et valg i forhold til sin handlemåte og vite hva han faktisk gjør. Så lenge gjerningspersonen handler med viten og vilje er det uten betydning om han er klar over at handlingen dekkes av et straffebud, ettersom rettsvillfarelse ikke utelukker straffeskyld. Videre må forsettet foreligge i gjerningsøyeblikket og omfatte alle momentene i den objektive gjerningsbeskrivelsen. Det betyr at gjerningspersonen både må ha hatt forsett ved kontaktetableringen og deretter ved oppmøte til avtalt tid og sted.

2.2.2 Krav om uaktsomhet – villfarelse om alder.

Straffeloven § 201a annet ledd sier at villfarelse om alder ikke utelukker straffskyld, med mindre ”ingen uaktsomhet foreligger i så måte”. Her er det gjort ett unntak fra forsettskravet når det gjelder barnets alder, og heller satt inn et strengt aktsomhetskrav. Det er altså ikke rom for uaktsomhet, slik at den voksne vil kunne straffes, så lenge han ikke har vært aktsom. Det strenge aktsomhetskravet er et nødvendig rettsteknisk grep for at bestemmelsen skal gi barnet reell beskyttelse. I mange tilfeller vil det nemlig være vanskelig å vurdere hvorvidt en tenåring har passert 16 år, slik at et forsettskrav eller et vanlig uaktsomhetskrav ville ha utelukket straffansvar i en rekke tilfeller der den voksne trodde barnet var yngre. Det ville også vært vanskelig å motbevise en påstått villfarelse om alderen. Den voksne vil nesten alltid vite at den annen part under enhver omstendighet er svært ung, og da har han oppfordring til å forsikre seg om personens rette alder.²⁷

---

²⁷ Andenæs(1996)s.116

Det at en voksen avtaler et møte med en som via bilder på nettet ser ut til å være 16 år, kan således ikke være aktsom opptreden. Den voksne kan heller ikke stole blindt på hva barnet oppgir som sin alder.²⁸ Ungdommer er veldig klar over hva som er den seksuelle lavalder, av denne grunn eller rett og slett fordi man synes det er ”kult” å fremstå som eldre enn man i virkeligheten er, forsøker mange å lyve på seg et par ekstra år. Det avgjørende ved aktsomhetsvurderingen er om den voksne har gjort nok for å få bekreftet sin oppfatning av at barnet er 16 år eller mer. Dette kan for eksempel være å be om å få se personen, enten på foto eller som levende bilde, få forevist legitimasjon, spørre om hvilken skole barnet går på, etc. Det er sikkert at denne strenge skyldformen krever mye av den voksne, noe vi har sett i rettspraksis i forhold til strl. §§ 195, 196 og 200, som inneholder samme aktsomhetskrav.

2.2.2.1 Eksempler fra rettspraksis

Rt. 1978 s.847 er en kjennelse der høyesterett opphevet en frifinnende herredsrettsdom, da domsgrunnene ikke var tilstrekkelige til å vise at tiltalte hadde oppfylt de strenge krav til aktsomhet som §196 annet ledd stiller. Faktum var at tiltalte hadde hatt samleie med en jente på 15 år og 8 måneder. Det ble pekt på at herredsretten i for stor grad hadde lagt vekt på jentas uttalelser om at hun var 17 år og i den forbindelse vist til Straffelovrådets innstilling av 17. mars 1960 25 til lovendringen i 1963 av §196 der det heter:

”Etter denne bestemmelse er straffeskyld utelukket bare i de tilfeller hvor ingen uaktsomhet kan legges gjerningsmannen til last. Det er således en meget streng bedømmelse som domstolene skal legge til grunn i denne henseende. Kan man på noen måte si at gjerningsmannen har handlet uaktsomt, vil han måtte straffeltes. Det må foreligge meget tungtveiende grunner, om gjerningsmannen skal frifinnes i henhold til den foreslåtte lovregel, som må oppfattes som en unntaksbestemmelse. Den vil ikke kunne

---

²⁸ Se under, kapittel 2.2.2.1.

anvendes hvis gjerningsmannen har satt seg ut over mulig tvil om hvor gammel den annen er (han har f.eks. slått seg til ro med den annens uttalelse om alderen).”

Etter denne kjennelsen har det kommet flere avgjørelser som bekrefter at det ikke er unnskyldelig villfarelse dersom gjerningspersonen ukritisk legger til grunn den alderen barnet opplyser. Eksempelvis kan jeg nevne Rt. 1981 s. 964, der en 55 år gammel mann i byretten hadde blitt frikjent for utuktig omgang med en 15 år gammel gutt, etter at gutten hadde presset på tiltalte og opplyst at han var 16 år. Høyesterett opphevet dommen med den begrunnelse at byretten hadde ”lagt til grunn en for mild aktsomhetsnorm. Det er klart ikke tilstrekkelig til frifinnelse etter straffelovens §196 annet ledd om den fornærmede på tiltaltes forespørsel har uttalt at han er over 16 år”. Det ble imidlertid pekt på at dersom fornærmede hadde presset tiltalte til handlingen kunne dette få betydning ved aktsomhetsvurderingen.

I Rt. 2005 s.833 behandlet Høyesterett i plenum spørsmålet om forholdet mellom strl. §195 tredje ledd og uskyldspresumsjonen i Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 6 nr 2. Høyesterett kom til at strl. §195 tredje ledd, for å oppnå samsvar med konvensjonen, måtte fortolkes med en reservasjon tilsvarende den som fremgår av §196 tredje ledd. Videre sier dommen om sistnevnte bestemmelse:

”Når det kreves at ingen uaktsomhet kan legges gjerningsmannen til last, er dette et meget strengt kriterium, hvor siktede må utvise aktivitet for å bevise at han er uskyldig ved å redegjøre for konkrete omstendigheter som kan underbygge at han har vært aktsom i relasjon til fornærmedes alder.”

I Borgartings dom LB. 2002 s. 910 der to tiltalte på henholdsvis 23 og 24 år hadde hatt seksuell omgang med to jenter på 15 år og 6 måneder og 15 år og 8 måneder, ble det lagt vekt på at de tiltalte ikke hadde foretatt seg noe aktivt med tanke på å få vite hvor gamle jentene var. Det ble kun spurt om alder, hvor i hvert fall en av jentene opplyste at hun var 16 år. Etter den rettspraksis jeg har nevnt ovenfor er det klart at dette ikke er en

tilstrekkelig aktivitet for å oppfylle kravet til aktsomhet. Det at de tiltalte observerte at jentene hadde drukket alkohol og hadde vært på et utested med 18 års aldersgrense, samt at de var sminket var heller ikke nok til å begrunne aktsomhet. Av fysisk og psykisk modenhet fremsto jentene som rundt den seksuelle lavalder og de tiltalte måtte ha undersøkt nærmere hvor gamle de var.

Ettersom strl. § 201a nok kommer til å ramme mest kontakt via elektroniske kommunikasjonsmidler, kan det tenkes at vurderingsgrunnlaget for hva som skal regnes som aktsomt blir noe annerledes enn ved de bestemmelsene der barn og voksen er ansikt til ansikt. Det kan for eksempel være gode grunner for å kreve ekstra aktsomhet når man ikke kan fastslå alderen ut ifra referansepunkter i omgivelsene, men samtidig kan det være vanskeligere å bevise sin uskyld dersom man har opplevd barnet i virkeligheten. Det er imidlertid ingen grunn til å tro at vurderingen vil bli mye annerledes, felles med de andre bestemmelsene er at man vil unngå vanskelige bevisvurderinger og samme krav gir god sammenheng i kapittelet.

2.3 Det subjektive overskudd – ”forsett om å begå en handling som nevnt i §§ 195, 196 eller § 200 annet ledd”

Spesielt med strl. § 201a er at man i tillegg til det man fysisk gjør, også må ha tanker om å gjøre noe mer, det subjektive må altså gå ut over den objektive handlingen. Dette subjektive overskuddet utgjør grunnlaget for at de ellers legitime handlinger blir straffbare. Det er ikke straffbart at en voksen har kontakt med et barn og at man etter denne kontakten møtes. Det kan være at de to personene har felles interesser (for eksempel sjakk), det kan også være at de kjenner hverandre godt fra før; for eksempel trener og utøver møtes i en ferie på løkka for å øve på fotballskudd. Så lenge den voksne ikke har tanker om å begå seksuelle handlinger er det heller ikke noe straffverdig med handlemåten i noen av disse tilfellene.

Det er altså avgjørende i gjerningsbeskrivelsen til strl. § 201a at de fysiske handlinger den dekker er utført med en intensjon om å begå handlinger som vil dekkes av de mer alvorlige seksualforbrytelsene i strl. §§ 195, 196 eller 200 annet ledd.

2.3.1 Strl. §§ 195, 196 – ”seksuell omgang med barn”

Straffeloven §§ 195 og 196 gjelder seksuell omgang med mindreårige, henholdsvis barn under 14 år i § 195 og under 16 år i § 196. Hovedreglene står i paragrafenes første ledd, mens annet ledd hjemler høyere straff ved ulike skjerpene omstendigheter.

Med seksuell omgang menes ”de mest intime formene for seksuell aktivitet. Som seksuell omgang regnes blant annet samleie, masturbering, innføring av fingre i skjede eller endetarmsåpning, slikking av kjønnsorganer og samleieliknende bevegelser med blottet kjønnsorgan mot en annens nakne kropp.”²⁹

Den nedre grensen for seksuell omgang trekkes mot det som utgjør den øvre grense for seksuell handling. Ettersom forsett om seksuell handling også dekkes av strl. § 201a vier jeg ikke plass til den grensedragningen her.

2.3.2 Strl. § 200 annet ledd

Strl. § 200 annet ledd oppstiller to regler. Regelen i første punktum gjør det straffbart å utføre en seksuell handling med barn, mens regelen i andre punktum forbyr det å forlede barn til å utføre seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd som nevnt i strl. § 201.

2.3.2.1 Strl. § 200 annet ledd, første punktum – ”seksuell handling med barn”

Strl. § 200 annet ledd, første punktum gjør det straffbart å foreta en seksuell handling med barn under 16 år. ”Seksuelle handlinger er berøringer som i karakter er fjernere fra samleie og samleieliknende forhold. Som seksuell handling regnes for eksempel beføling av bryster

---

²⁹ Ertzeid(2006)s.341-342

eller kjønnsorganer både utenpå eller innenfor klærne. Den seksuelle omgang avgrenses oppad mot seksuell omgang og nedad mot den straffrie handling.”³⁰

Den nedre grensen.

Høyesterett har i Rt. 2006 s. 431 uttalt seg generelt om den nedre grensen for hva som regnes som seksuell handling overfor barn. Retten pekte på at grensen må avgjøres etter en helhetsbedømmelse i det enkelte tilfellet, der et viktig moment i vurderingen kan være fornærmedes alder og aldersforskjellen mellom barnet og den som foretar den seksuelle handlingen. Deretter uttalte førstvoterende:

”Lagmannsretten uttaler at begrepet ’seksuell handling’ er en ’rettslig standard hvor den til enhver tid gjeldene moraloppfatning og hva som anses som god sed og skikk, vil være avgjørende for hvilke handlinger som omfattes.’ Langt på vei er jeg enig, men jeg vil understreke at straffebestemmelsen ikke kan oppfattes slik at alle upassende og uønskete berøringer med et visst seksuelt preg er over grensen for det straffbare; straff må generelt anvendes med forsiktighet.”

Denne nedre grense er også vesentlig ved bruk av strl. § 201a ettersom den voksne må ha et forsett om en handling som ligger over denne grensen. Den voksne kan være seksuelt tiltrukket av barnet uten å ha forsett om å passere grensen for seksuell handling dersom de skulle møtes.

Hvem utfører handlingen?

Ut ifra ordlyden i strl. § 200 annet ledd første punktum får man inntrykk av at straffbarhet betinges av at gjerningspersonen er den som utfører den aktive handling, jf. ordene ”foretar [...] handling”. Legger man denne rent språklige forståelse til grunn ville det imidlertid utelukket de tilfellene der barnet er den som fysisk utfører den seksuelle handlingen. Et aktuelt eksempel fra virkeligheten er de mange overgrepene foretatt av den såkalte ”lommemannen”, de gangene han har fått yngre, uvitende gutter til å beføle

---

³⁰ Ertzeid(2006)s.344

kjønnsorganet sitt ved å be dem lete etter noe i lommen hans. Rettspraksis har imidlertid gitt uttrykk for også denne typen tilfeller dekkes, for i Rt. 1927 s. 1070, fant retten at gjerningspersonen hadde foretatt en seksuell handling når han hadde betalt en syv år gammel pike for å ”slikke ham paa munden og ta i hans kjønnsdel”. Når gjerningspersonen går frem på denne måten, må man altså se hele handlingsmønsteret under ett. For selv om barnet utfører handlingen, er det den voksne som har tatt initiativet til å oppleve noe seksuelt med seg selv fysisk involvert, og hele hans fremtreden må bedømmes som en seksuell handling i lovens forstand.

2.3.2.2 Strl. § 200 annet ledd annet punktum – ”forlede barn”

Strl. § 200 annet ledd annet punktum omfatter et annet tilfelle som grooming-bestemmelsen viser til, nemlig det å ”forlede[r] barn under 16 år til å utvise seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd som nevnt i strl. § 201”. ”Forleder” omfatter ulike former for psykisk medvirkning, som for eksempel lokking og luring.³¹

Strl. § 201.

Ser man kun på strl. § 201 dekker denne ulike former for seksuell atferd uten at det er berøring mellom gjerningsperson(er) og fornærmede. Man kan si at den seksuelle atferden ikke skjer *med* noen, men *overfor* noen. Det typiske er blotting. Det er ikke selve handlingen isolert sett som er ulovlig, men i hvilken forbindelse den blir gjort. Det er ikke ulovlig å gå naken i sitt eget hjem, men gjør man det når man skal en tur i butikken kan det fort virke krenkende på andre mennesker. Det samme gjelder samleie, skjer det frivillig på soverommet er det fullt lovlig, men dersom man bringer det ut i offentligheten(bokstav a), i nærvær av noen som ikke har samtykket(bokstav b) eller foran et barn under 16 år(bokstav c), har vi straks med et straffbart forhold å gjøre. Et godt eksempel som dekkes både av alternativ a, b og sannsynligvis c, er det som skjedde under en konsert på Kvartfestivalen for et par år siden, da ”Fuck for forest” gjorde et ”samleiestunt” på scenen.

---

³¹ Matningsdal i lovkommentaren til strl.§200(2).Note 1599.
<http://abo.retsdata.no/propub/template.htm?view=main>

Adferden i seg selv.

I forbindelse med ”forlederalternativet” i strl. § 200 annet ledd annen setning, står det konkret både i forarbeidene til strl. §§ 200 og 201³² og i forarbeidene til strl. §201a³³ at nakenfotografering rammes av alternativet. Dette tyder på at § 200 kun viser til den seksuelle *atferden som sådan*, det må altså være uten betydning om et av de tre tilleggsvilkårene er oppfylt så lenge barnet foretar den seksuelle handling eller atferd.

2.3.3 Forsettskravet

I strl.§ 201a er det subjektive overskuddet formulert som at gjerningspersonen må ha ”forsett om[...]”. Det forsettet som gjelder her, inneholder naturligvis det samme som forsett i forhold til den objektive gjerningsbeskrivelse som ble omtalt i kapittel 2.2.1, men her må det dekke en *fremtidig handling*. Altså de handlinger som foreløpig bare er tenkte når gjerningsbeskrivelsen i § 201a er oppfylt. Med utgangspunkt i den nye straffeloven § 22 kan vi se for oss hva som skal til for at gjerningspersonen skal ha oppfylt forsettskravet.

Hensikt.

Ved hensiktsforsett er det gjerningspersonens vilje til å gjennomføre overgrepet som er avgjørende. Det spiller ingen rolle om gjerningspersonen anser sannsynligheten for å begå overgrep som minimal, så lenge han møter opp med *hensikt å gjennomføre*.

Visshet eller overveiende sannsynlig.

Dersom gjerningspersonen tenker at han helt sikkert eller overveiende sannsynlig *kommer til* å gjennomføre overgrep vil det foreligge visshets- eller sannsynlighetsforsett.

---

³² Ot.prp nr.28(1999-2000)s.116

³³ Ot.prp nr.18(2006-2007)s.16

Dolus eventualis.

Dolus eventualis utgjør vår svakeste forsettsform og kommer kun til anvendelse i form av den positive innvilgelsesteori³⁴. I forhold til grooming-bestemmelsen innebærer dette at gjerningspersonen vurderer situasjonen slik at han anser det for mindre enn 50% sannsynlig at han får gjennomført overgrepet, men at *dersom* han får sjansen er det *sikkert eller mest sannsynlig* at han tar den.

Hva betyr forsettskravet i praksis?

Ut i fra definisjonene på de ulike forsettsformene kan man kanskje spørre seg om det er hensiktsmessig å oppstille krav til forsett generelt istedenfor hensikt. I saker som dette vil det store flertall av gjerningspersoner nekte for at de hadde slikt forsett som kreves.

Visshetsforsett er nok utenkelig i de fleste situasjoner ettersom det objektivt sett vil være et stykke fra fullbyrdelse av grooming-bestemmelsen til overgrep er gjennomført. Av samme grunn kan det være vanskelig å bevise vanlig forsett. For at overgrep skal kunne gjennomføres er det ofte flere ting som må klaffe, for eksempel at politiet eller barnets foresatte ikke avverger møtet, at barnet dukker opp, at den voksne uforstyrret får det med seg og at man klarer å bryte den psykologiske barrieren det vil være å fullføre handlingen. Dette er ting som kan begrunne at gjerningspersonen ikke anså det overveiende sannsynlig at han ville lykkes.

Man kan kanskje si at det vanligvis(i andre straffebestemmelser) vil være lettere å bevise vanlig forsett enn den kvalifiserte formen, men sett i lys av at fullbyrdet overgrep ligger et stykke frem i tid og objektivt sett kan vurderes til under 50% sannsynlig, vil det være vanskelig å bevise at gjerningspersonen trakk motsatt konklusjon. I de saker som kommer opp for retten vil man dessuten nesten alltid ha et moment som trekker i mot at gjerningspersonen hadde vanlig forsett, nemlig at han ble stoppet før forsøk på overgrep kunne begynne.

---

³⁴ Eskeland(2006)s.272

I forhold til *dolus eventualis* vil jeg påpeke at straffelovkommisjonens flertall ved utredningen av ny straffelov gikk inn for å avskaffe skyldformen fordi den inneholder et hypotetisk element, skaper store bevisproblemer og vansker med å formulere bevistemaet presist.³⁵ Da strl. § 201a er et forberedelsesdelikt vil disse rettssikkerhetsproblemene i særlig grad gjøre seg gjeldene og kan føre til vilkårlighet ved bevisvurderingen. Problemet er nemlig at dersom skyldkravet skal være oppfylt må det bevises at gjerningspersonen sannsynligvis *ville* ha gjennomført overgrep hvis sjansen bød seg. Når overgrep faktisk ikke har skjedd og retten i tillegg har få ytre omstendigheter å bygge på blir en slik konklusjon meget usikker og mye tilsier at det vil være lettere å bevise hensikt.

Med tanke på at gjerningspersonen ved hensiktsforsett ikke må ha foretatt noen sannsynlighetsvurdering kan det ut ifra de aktuelle omstendigheter være enklere for påtalemyndigheten å bevise hensikt enn sannsynlighetsovervekt. Bevismidlene kan være håndfaste som for eksempel at gjerningspersonen hadde med seg kondomer, sex-leketøy og lignende, at han hadde leid hotellrom, reist langt, løyet om sin identitet eller at den foregående kommunikasjonen viste at møtet var seksuelt motivert. Det vil nok ofte være slik at den voksne heller ikke har noen god forklaring på hvorfor han ellers skulle møte barnet.

I den foregående drøftelsen har jeg sett for meg det typiske eksempelet med to ukjente som kommuniserer på nett og som deretter avtaler å møtes, men som jeg har nevnt tidligere i fremstillingen dekker bestemmelsen flere situasjoner enn dette. Der relasjonen mellom de to er nærmere enn tilfeldig nettvennskap, vil fysisk kontakt være mer nærliggende og faren for overgrep desto større. Det samme kan tenkes der møtet skal foregå i den voksnes hjem eller ”kontrollområde”, for eksempel på hans arbeidsplass. Når muligheten for overgrep i mye større grad vil være tilstede, øker også dette sannsynligheten for vanlig forsett hos den voksne, slik at det her vil være hensiktsmessig at bestemmelsen også dekker vanlig forsett. Det kan også tenkes at man har valgt forsettsbegrepet i sin helhet av lovtekniske grunner som at skyldkravet skal samsvare med lovens hovedregel. Den formuleringen som er nevnt

---

³⁵ NOU 2002:4 s.225

vil uansett ikke ha noen uheldig innskrenkende effekt som et krav om hensikt kunne ha fått. Derfor vil være noen fordeler med formuleringen ”forsett” istedenfor hensikt. På den annen side uttrykte Den Norske Advokatforeningen i høringsrunden at ”det knytter seg store *rettssikkerhetsmessige betenkeligheter* i forhold til for eksempel sannsynlighetsforsett”³⁶ (min utheving). Departementet svarte med at de ikke kunne se at forsettskravet ville reise ”vesentlig større rettssikkerhetsmessige betenkeligheter her enn ved andre straffbare handlinger” og at ”hensynet til effektiv beskyttelse av barn tilsier at de alminnelige reglene om forsett skal gjelde også her”.³⁷ Det er imidlertid tillatt å stille spørsmål om bestemmelsen går for langt i å påvise skyld i en i utgangspunktet forberedende handling³⁸.

Dersom gjerningspersonen har trodd at barnet ikke var under 16 år, men har hatt forsett om seksuell aktivitet, vil han også oppfylle forsettskravet i henhold til §§ 195, 196 eller § 200 annet ledd, dersom han ikke har vært aktsom med tanke på barnets alder³⁹.

2.4 Straffbortfall ved jevnbyrdighet mellom partene.

I strl. § 201a tredje ledd, er det er som i straffeloven §§ 195 og 196 lagt inn enn strafferereservasjon for forhold der ”de som har avtalt å møtes, er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling”. Det er altså oppstilt to kumulative vilkår, men som vi skal se av rettspraksis nedenfor vil akseptabel aldersforskjell til en viss grad være relativ ut ifra de konkrete omstendigheter. Grunnen til at man har en slik regel, er at handlingen gjerne faller utenfor de tilfeller bestemmelsen har som formål å dekke og man anser handlingen for lite- eller ikke straffverdig. Om vilkårene til jevnbyrdighet er oppfylt, er et spørsmål som hører til skyldspørsmålet, der rettspraksis i forhold til strl. §§ 195 og 196 gir veiledning i forhold til hvor grensen skal trekkes. Dersom domstolen kommer til at det foreligger jevnbyrdighet

---

³⁶ Ot.prp nr.18(2006-2007)s.21

³⁷ Ot.prp nr.18(2006-2007)s.21

³⁸ Se kapittel 5

³⁹ Se kap.2.2.2

hører det til straffespørsmålet å avgjøre om det skal avsies frifinnende eller formildende dom⁴⁰.

2.4.1 En gjennomgang av sentral rettspraksis på området

Fra regelen ble tilføyd i strl. §§ 195 og 196 ved lov 15. februar 1963 og i tiden fremover, kan man se en viss liberalisering av vilkåret, der man på 1990-tallet fikk en utvidelse som i dag gir en god målestokk for hva som regnes som jevnbyrdighet mellom partene.

Utgangspunktet er at begge bestemmelsene bare gir adgang til å frifinne ved relativt små aldersforskjeller. Spørsmålet har vært oppe for Høyesterett flere ganger. I en sak i Rt. 1977 s. 895 hvor gutten var 18 år og 1 måned og jenta 14 år og 8 måneder, ble aldersforskjellen på 3 år og 5 måneder funnet å utelukke anvendelse av strl. § 196 fjerde ledd. I en sak i Rt. 1981 s. 1084 var det snakk om en gutt på 17 år og 9 måneder og en jente på 14 år og 8 måneder. Her ble resultatet det samme som i saken fra 1977. Deretter kommer vi til avgjørelsene på 90-tallet som tillater større aldersforskjeller.

I Rt. 1990 s. 1217 kom Høyesterett til at partene måtte anses omtrent jevnbyrdige i alder, selv om gutten var 19 år og 10 måneder og jenta 15 år og 8 måneder, og aldersforskjellen således 4 år og 2 måneder. Begrunnelsen for å tillate større aldersforskjell i denne saken, var at man ikke kunne se på alderen isolert, men måtte ta med i vurderingen hvilket alderstrinn partene var på. Det var altså avgjørende at jenta her var godt over 15 år og at dette ville samsvare med ungdommens holdninger på tidspunktet. I Rt. 1992 s. 969 avsa kjæremålsutvalget dom i samsvar med avgjørelsen fra 1990.

I Rt. 1994 s.1000, ble en aldersforskjell på 3 år og 11 måneder akseptert i forhold til en jente på 14 år og 3 måneder. Her var fornærmede altså på et lavere alderstrinn enn i de to siste sakene ovenfor, men høyesterett fremhevet at hvor stor aldersforskjell som kan godtas også må ses i sammenheng med partenes utvikling.

---

⁴⁰ Hov(1999)(*Straffeprosess*)s.291

”Hvor fornærmede er kommet betydelig lenger i sin utvikling enn hva som kan sies å ligge innenfor et normalt variasjonsområde, er det grunn til å legge noe mindre vekt på forskjell i alder. [...] Avgjørelsen må etter dette ta utgangspunkt i aldersforskjellen. Men det må foretas en samlet vurdering hvor partenes alderstrinn og utvikling kan spille inn. Jeg tilføyer at det jeg her har sagt, gjelder anvendelsen av straffeloven §196 fjerde ledd, jf at §195 fjerde ledd har en likelydende bestemmelse.”

Høyesterett påpekte i spørsmålet om jevnbyrdighet i utvikling at det vil bero på en nærmere vurdering av partenes fysiske og psykiske modenhet. I denne saken hadde herredsretten vurdert jenta slik at hun var kommet særdeles langt i sin utvikling, mens gutten ikke ble ansett spesielt moden for alderen. Ut fra dette konkluderte høyesterett med at vilkårene var til stede og at de derfor kunne avsi frifinnelsesdom i saken.

I Rt. 2003 s. 442 godtok høyesterett en aldersforskjell på 2 år og 10 måneder, der en gutt på 16 år og 6 måneder hadde samleie med en jente på 13 år og 8 måneder. Retten fant at det ikke var grunnlag for noe skarpt skille mellom straffeloven §195 fjerde ledd og §196 fjerde ledd, og avsa frifinnelsesdom.

”Etter mitt syn er det ikke grunnlag for å stille opp en slik skarp grense ved praktiseringen av disse to bestemmelsene, som legger opp til konkrete vurderinger av alder og utvikling for å avverge domfellelser som kan oppfattes som urimelige. Noe annet er at partenes alderstrinn har betydning ved den nærmere vurdering. Det kan være grunn til å akseptere noe større aldersforskjeller når fornærmede er over 14 år, enn når vedkommende er under 14 år. Slik er praksis også forstått i forarbeidene ved lovendringen i år 2000, jf. Ot.prp.nr.28 (1999-2000) på side 54.”

I Rt. 1999 s.1892 kommenterte førstvoterende at kravet til jevnbyrdighet ikke var oppfylt, da han – uten forutsetning for å si noe om partenes utvikling – la til grunn at aldersforskjellen fra de domfelte til fornærmede på henholdsvis 5 år og 8 måneder og 5 år og 2 måneder befant seg forholdsvis nær anvendelsesområdet for straffeloven §196 fjerde ledd.

I Rt. 2004 s. 1275 kom man til at en aldersforskjell på over syv år var klart for mye. Selv om det i saken var holdepunkter for å anta at partene ikke var så forskjellige i utvikling, fant retten ikke grunnlag for å foreta en relativitetsvurdering av aldersforskjellen, ettersom det ”på hvert alderstrinn vil det finnes en absolutt grense når det gjelder aldersvilkåret” og at anvendelsen av strl. § 195 fjerde ledd av den grunn var utelukket i dette tilfellet.

2.5 Forsøk og medvirkning

Fremstillingen så langt har tatt for seg situasjoner knyttet til den fullbyrdede handling. I tillegg til dette kan det oppstå problemstillinger vedrørende forsøk eller medvirkning.

2.5.1 Forsøk

Ettersom brudd på strl. § 201a er en forbrytelse, vil også forsøk på å begå slik handling kunne straffes, jf. strl. § 49. Kjernen i det straffbare forsøk er at gjerningsinnholdet i straffebudet ikke er oppfylt, bare *skyldkravet*. Begrunnelsen for å straffe selv om handlingen ikke er fullført, er at den forbryterske vilje vanligvis er like sterk.⁴¹

Ordlyden i § 49 sier at det må være foretatt en handling som viser at forbrytelsens ”Udførelse tilsigtedes paabegyndt”. Av dette kan vi slutte at det går et skille mellom en forberedende fase og fasen da den straffbare handlingen er påbegynt, men ikke fullbyrdet. Utfordringen i forhold til strl. § 201a er å finne denne nedre grensen for forsøket; når passeres grensen mellom det vi kaller den straffrie forberedende fase og straffbart forsøk?

For å kunne avgjøre om forsøksgrensen er overtrådt i et konkret tilfelle, må man foreta en helhetsvurdering av situasjonen man står overfor.⁴² Her må det legges vekt på både *subjektive og objektive forhold*. Sentrale momenter vil være hva gjerningspersonen *har gjort*, hvor mye som *gjenstår*, og *nærhet i tid og sted* for at forbrytelsen skal bli fullbyrdet. Ytterpunktene kan være forholdsvis enkle å bedømme; har handlingen forberedende karakter (for eksempel planlegging, skaffe utstyr), eller tilsier handlingene at gjerningsbeskrivelsen er i ferd med å bli oppfylt (for eksempel at ”den voksne” i strl. § 201a sitter i bilen på vei til møtestedet), det er i situasjonene midt i mellom det blir vanskelig. Her blir det ofte avgjørende å se på den *psykologiske forskjellen* det vil være for gjerningspersonen å utføre det gjenstående, i forhold til det han har gjort.⁴³ Det vil variere i

---

⁴¹ Slettan(2001) s.76

⁴² SKM 1896 s.90

⁴³ Se Rt.1996 s.766

de forskjellige straffebudene hvor stor denne psykiske barrieren vil være. For de fleste vil det være en psykologisk forskjell på å avtale et møte med et barn, og det å møte opp, men en må anta at den psykologiske forskjellen fra møtet til faktisk å begå overgrep som nevnt i strl. §§ 195, 196 eller 200 annet ledd vil være enda større. Den psykologiske forskjellen vil også kunne variere innenfor de straffebudene jeg nettopp nevnte.

Alle handlinger i tilknytning til § 201a vil altså ikke kvalifisere som forsøk, det har betydning *hvor langt i handlingsrekken man har kommet*. Det jeg har sagt ovenfor er generelle retningslinjer for hvor den nedre grensen for forsøk skal trekkes, men da det ikke foreligger noe rettspraksis om grooming-bestemmelsen er det lite konkret jeg kan si om grensen i dette straffebudet. Jeg kan imidlertid ut fra forarbeidene gjøre noen betraktninger;

En av departementets begrunnelser for at strl. §201a ikke skulle utformes slik at selve kontaktetableringen utgjorde gjerningsbeskrivelsen, var at dette allikevel kunne straffes som forsøk dersom vilkårene i § 49 var oppfylt. For det første må det i slike tilfeller være bevist at tiltalte hadde ”forsett om å møte barnet til avtalt tid og sted og forsett om å begå en handling som nevnt i strl. §§ 195, 196 [eller] § 200 annet ledd”. Samtidig må tiltalte ha utført handling(er) som tilsier at forbrytelsen er tilsiktet påbegynt, eller sagt enklere; han må ha foretatt ”noe som er ment å lede direkte til utføringen”⁴⁴ av lovbruddet. Hva dette innebærer er ikke gitt, det er her den *skjønnsmessige* vurderingen kommer inn.

Ettersom forsøksansvar skal kunne inntre allerede ved kontaktetableringen, må det i slike tilfeller antakelig kreves at det kommer klart frem at den voksne ønsker et møte, og muligens noe som indikerer at møtet skal kunne skje i den nærmeste fremtid. Da straffansvar ved forsøk inntre tidligere enn ved fullbyrdet handling, vil det i domstolene kanskje også kreves en mer kvalifisert kontakt for at man skal kunne bevise forsett knyttet til det subjektive overskuddet. Med dette mener jeg kontakt av seksuell karakter, den voksne har for eksempel i klartekst sagt hva den ønsker å gjøre med barnet eller hva den ønsker barnet skal gjøre. Her vil ofte den voksne allerede ha begått lovbrudd etter strl. §

---

⁴⁴ Straffeloven av 2005 § 16(ikke trådt i kraft).

201 første ledd jf. annet ledd, enten via språkbruk eller ved å vise uanstendige bilder av seg selv. Avhengig av hvor klart motivet for kontakten er, kan det tenkes at forsøkgrensen vil variere noe fra sak til sak, kanskje går grensen når den voksne tar initiativ til et møte, kanskje først når møte er avtalt, eller kanskje enda senere på veien mot fullbyrdelsen.

Et spørsmål man kan stille seg er imidlertid hvor legitimt det er å straffe også forsøk etter denne bestemmelsen, som er ment som en forlengelse av forsøksansvaret til henholdsvis strl. §§ 195, 196 og § 200 annet ledd. Jeg behandler dette senere i kapittel 5.3.4.

2.5.1.1 Utjenelig forsøk

En persons handlinger kan også karakteriseres som et utjenelig forsøk på en forbrytelse. Dette er handlinger som ikke kan føre frem til målet – gjerningsbeskrivelsen kan ikke fullbyrdes. I forhold til strl. § 201a kan dette tenkes i situasjoner der ”barnet” utgir seg for å være yngre enn det i virkeligheten er. Dersom den voksne, med forsett om å begå en handling som nevnt i strl. §§ 195, 196 eller 200 annet ledd, møter opp til avtalt tid og sted, vil alt som kreves av han være oppfylt i henhold til vilkårene i strl. § 201a. Dette holder allikevel ikke til fullbyrdet forbrytelse dersom det viser seg at det objektive vilkåret om barnets alder – ”under 16 år” – ikke er oppfylt fordi barnet for eksempel har utgitt seg for å være 14 år istedenfor sin virkelige alder på 17 år.

Ut i fra gjerningspersonens subjektive forestillinger – troen på at barnet var under seksuell lavalder – vil vi karakterisere handlingen som like straffverdig som om den hadde vært en fullbyrdet forbrytelse, derfor vil også slike tilfeller kunne føre til straff. Handlingen må imidlertid straffes mildere ettersom den ikke representerer noen reell fare for den interessen bestemmelsen er ment å beskytte, nemlig barn under 16 år.

2.5.1.2 Tilbaketreden fra forsøk

Etter straffeloven § 50 skal gjerningspersonen i relasjon til strl. § 201a, frifinnes dersom han frivillig trer tilbake før han har fullendt forsøket. Gjerningspersonen må altså tre tilbake før han har kommet frem til møtestedet eller sted der møtestedet kan iakttas, ellers vil handlingen være fullbyrdet og tilbaketreden for sent. I tillegg til at tilbaketreden må skje før fullbyrdelse, må den være ”af egen fri Vilje”. Det er imidlertid ikke nødvendig at gjerningspersonen trekker seg fordi han angrer og ikke lenger har lyst, det vil være nok at han synes risikoen for å bli tatt er for stor eller at han gir opp fordi han tror det blir vanskelig å fullbyrde. Grunnen til at man skal frifinne i slike tilfeller er at gjerningspersonen ikke har vist en tilstrekkelig fast forbrytersk vilje, slik at verken allmennpreventive eller individualpreventive hensyn gjør seg gjeldene.⁴⁵

I motsetning til frivillig tilbaketreden, har vi situasjoner der gjerningspersonen trekker seg fordi han er oppdaget, her vil det klart ikke foreligge straffrihet etter strl. § 50. Mer tvilsomt vil det være dersom det oppstår andre hindringer som gjerningspersonen ikke har forutsett. Dersom hindringene gjør det umulig å fullføre, foreligger ikke frivillighet og man vil kunne straffes for forsøk, jf. Rt. 1952 s. 742(745). Som eksempel i forhold til strl. § 201a kan vi tenke oss en situasjon der gjerningspersonen på vei til møtestedet blir rammet av strømstans på toget, uten mulighet til å rekke møtet eller å avtale nytt tidspunkt. At han på grunn av dette vender hjem igjen kan ikke sees på som en frivillig tilbaketreden. Dersom situasjonen hadde vært at gjerningspersonen isteden havnet i en trafikk-kork og snudde fordi han ikke gadd å sitte i kø, er det mer nærliggende å si at den forbryterske vilje ikke var sterk nok og at tilbaketreden her var frivillig. Hva som regnes som frivillig vil i noen grad bero på en skjønnsmessig vurdering i det enkelte tilfelle. Har man imidlertid kommet frem til at vilkårene i strl. § 50 er oppfylt, *skal* resultatet bli frifinnelse, jf. ”bortfalder”.

---

⁴⁵ Slettan(2001)s.81

2.5.2 Medvirkning

I straffelovens kapittel om seksualforbrytelser står det i § 205 ”Straffebud i dette kapitlet rammer også den som medvirker til handlingen”.

2.5.2.1 Hva ligger så i begrepet medvirkning?

Medvirkning kan være av både fysisk og psykisk karakter. Avgjørende for at en handling skal karakteriseres som straffbar medvirkning er at den på en eller annen måte har bidratt til å forberede eller utføre lovbruddet. Det er imidlertid ikke noe krav om årsakssammenheng mellom medvirkningen og lovbruddet – medvirkeren kan straffes selv om handlingen ikke var nødvendig for hovedmannens fullbyrdelse.

Det vil være flere handlinger som kan tenkes å resultere i straffbart medvirkningsansvar etter strl. § 201a jf. § 205. Eksempelvis kan det være å oppfordre en annen til å foreta handlinger som dekkes av gjerningsbeskrivelsen i § 201a eller å ”backe” opp en som har fortalt at han vil gjennomføre slike handlinger, å gi tips om hvordan man kommer i kontakt med barn og hvordan man bør gå frem for å vinne deres tillit (som inngang for senere å få mulighet til å begå overgrep), hjelpe gjerningspersonen med å installere pc/internett (dersom man vet hva formålet er), kjøre gjerningspersonen til møtestedet.

2.5.2.2 Straffansvar for medvirkeren

For at vi i det hele tatt skal kunne snakke om en medvirkningshandling er det innlysende at det finnes en hovedmann som skal stå for selve oppfyllelsen av gjerningsbeskrivelsen i det aktuelle straffebud. Bort sett fra dette er medvirkningsansvaret et selvstendig straffeansvar.

Forutsetningen for straffansvar er at medvirkeren må ha ”utvist et *minimum av straffverdighet* som en handling i samsvar med gjerningsbeskrivelsen forutsetter. Hensynet til prevensjon har under denne forutsetning samme vekt i forhold til medvirkeren som i

forhold til hovedpersonen.”⁴⁶ For at en handling skal betraktes som straffverdig er det altså helt nødvendig at medvirkeren – hvis skyldkravet er forsett – har ”*kunnskap* om alle forhold ved hovedmannens handling som gjør at den omfattes av straffebudets gjerningsbeskrivelse”.⁴⁷ Dette er helt avgjørende, vi kan se for oss eksempelet ovenfor der ”medvirkeren” kjører hovedmannen til møtestedet. Ved denne handlingen vil han objektivt sett ha medvirket til at hovedmannen oppfyller gjerningsbeskrivelsen i strl. § 201a, men dersom sjåføren tror han kjører personen for at han skal få handlet mat, er det overhodet ikke noe straffverdig ved handlingen. På den annen side vil medvirkerens skyld kunne slå begge veier. Det kan tenkes at hovedmannen ikke kan straffes, for eksempel på grunn av utilregnelighet, noe som vil være uten betydning for medvirkerens forsett. I og med at medvirkningsansvaret er et selvstendig straffansvar er det altså verken nødvendig eller tilstrekkelig at hovedmannen kan straffes.⁴⁸

---

⁴⁶ Eskeland(2006)s.199

⁴⁷ Eskeland(2006)s.199

⁴⁸ Slettan(2001) s.87

3 Den britiske modellen

Den britiske grooming-bestemmelsen trådte i kraft 1. mai 2004 og er et av syv straffebud som skal beskytte barn mot overgrep. Bestemmelsen er å finne i Sexual Offences Act 2003 section 15, og lyder:

- (1) A person aged 18 or over (A) commits an offence if –
  - (a) having met or communicated with another person (B) on at least two earlier occasions, he –
    - (i) intentionally meets B, or
    - (ii) travels with the intention of meeting B in any part of the world,
  - (b) at the time, he intends to do anything to or in respect of B, during or after the meeting and in any part of the world, which if done will involve the commission by A of a relevant offence,
  - (c) B is under 16, and
  - (d) A does not reasonably believe that B is 16 or over.

Det er ikke vanskelig å se at dette innholdsmessig har vært forbildet for den norske bestemmelsen, men utformingen er imidlertid forskjellig, noe som gjør at de skiller seg litt fra hverandre på noen punkter. Blant annet må gjerningspersonen her være minst 18 år gammel, denne presiseringen er ikke gjort i den norske bestemmelsen, uten at det vil gjøre noen nevneverdig forskjell. Videre finner vi et krav om at det må ha vært kontakt minst to ganger, et vilkår som ble sløyfet i strl. § 201a (se kapittel 2.1.1), til gjengjeld er det ikke noe krav om avtale. En annen forskjell er at straffansvar i Storbritannia inntreffer når den voksne møter eller reiser for å møte barnet. Det betyr at fullbyrdelse som oftest vil inntre på et tidligere tidspunkt enn i Norge, hvor gjerningspersonen på vei til møtestedet bare kan straffes for forsøk (så lenge han ikke kan iaktta møteplassen).

Til sammenlikning med det subjektive overskuddet som kreves i den norske bestemmelsen, må gjerningspersonen ha en intensjon om å foreta en alvorlig forbrytelse. Selv om det hovedsaklig siktes til seksualforbrytelser, omfattes også noen andre forbrytelser, jf. bestemmelsens annet ledd⁴⁹. På dette punktet ser vi at den norske bestemmelsen er litt snevrere, men dette vil neppe bety noen uheldig begrensning av anvendelsen ettersom det er de nevnte seksualforbrytelsene paragrafen har til formål å forebygge. Når det gjelder fornærmedes alder er vilkåret om at barnet må være under 16 år likt, men i forhold til villfarelse om alderen har vi et strengere krav i Norge. I den britiske bestemmelsen er straff betinget av at gjerningspersonen ikke hadde rimelig grunn til å anta at barnet var over 16 år ("not reasonably believe"). Det å ikke ha rimelig grunn til å anta, må sies å stille lavere krav til den voksnes handlemåte, enn hva som er tilfelle der han må ha handlet aktsomt. Det betyr for eksempel at dersom barnet har opplyst å være 16 år og det ikke foreligger andre omstendigheter som tilsier at hun er yngre, vil dette kunne lede til frifinnelse.

Den største og kanskje mest betydningsfulle forskjellen er strafferammen. Mens øvre strafferamme i Norge er 1 år, er den på hele 10 år i Storbritannia. Så selv om bestemmelsen i Storbritannia går under kategorien mindre alvorlig seksuallovbrudd, vil den kunne gi mye høyere straff enn hva som kommer til å bli tilfelle her hjemme, der domstolene erfaringsmessig (i de fleste saker), benytter nedre del av strafferammen ved straffutmåling. En siste viktig forskjell er at den norske bestemmelsen i følge forarbeidene⁵⁰ ikke skal anvendes i konkurrens med strl. §§ 195, 196 og § 200 annet ledd dersom overgrep eller forsøk på overgrep skjer i forbindelse med møtet som fullbyrder grooming-handlingen. Da er det meningen at handlingen heller skal konsumeres av den mer alvorlige bestemmelsen. I Storbritannia har man derimot valgt å dømme både etter grooming-bestemmelsen og den etterfølgende forbrytelsen⁵¹.

Selv om bestemmelsene er forskjellig utformet er det de samme type handlinger som er beskrevet i straffebudene, slik at det som dekkes av den ene stort sett også dekkes av den

---

⁴⁹ Se vedlegg for hele bestemmelsen.

⁵⁰ Ot.prp nr.18 (2006-2007)s.22

⁵¹ Se kapittel 5.3.3.5

andre. Dessuten er formålet og kjernen i bestemmelsene er den samme, nemlig at man skal kunne straffe potensielle overgripere som gjennom bestemte handlinger har vist at de har en intensjon om å begå seksuelle overgrep.

4 Fullbyrdet grooming eller forsøk på en straffbar seksuell aktivitet?

Da forarbeidene⁵² til strl. § 201a presenterte gjeldene rett på området brukte de den engelske grooming-bestemmelsen til å sammenlikne med de ulike overgrepbestemmelsernes forsøksansvar. Ettersom den norske bestemmelsen vil dekke samme type handlinger vil grensene stort sett bli de samme og det vil være naturlig å ta utgangspunkt i forarbeidene.

Felles for strl. §§ 195, 196 og § 200 annet ledd er at de retter seg mot selve den seksuelle akten. Straffansvar etter disse bestemmelsene betinges således av at gjerningspersonen i hvert fall har passert grensen for forsøk. Da forarbeidene til grooming-bestemmelsen ble skrevet gikk departementet ut ifra at gjerningsbeskrivelsen i denne, i all hovedsak ville være å bedømme som straffri forberedelse i forhold til strl. § 193(seksuell omgang ved misbruk av tillitsforhold og liknende), § 195, § 196 og § 200 annet ledd. Med innføringen av strl. § 201a har man altså, for noen *bestemte handlinger*, ønsket å utvide straffansvaret ved å gjøre et bevisst unntak fra hovedregelen om straffri forberedelse.

4.1 Rettspraksis angående forsøk

Jeg vil først ta for meg noen rettsavgjørelser som viser eksempler på hvor forsøksgrensen går i ulike seksualbestemmelser som gjelder overgrep mot barn. Dommene er interessante fordi gjerningspersonenes fremgangsmåter i flere tilfeller likner handlinger som faller inn under grooming-bestemmelsen. Det betyr at høyesteretts vurdering av hva som skal til for at vi kan si det foreligger fullbyrdelsesforsett, også kan ha betydning for om det foreligger subjektivt overskudd i henhold til grooming-bestemmelsen. Dessuten vil dommene indikere når man beveger seg fra fullbyrdet grooming-overtredelse til straffbart forsøk.

---

⁵² Ot.prp nr.18 (2006-2007)s.9

4.1.1 Rt. 1939 s. 890 – ”Lofkjennelsen”

I Rt. 1939 s. 890 ble en mann dømt til 6 måneders fengsel for forsøk på ”utuktig handling” med en jente på 5 år, jf. strl. § 212 annet ledd(nå strl. § 200 annet ledd). Faktum i saken var at tiltalte hadde foretatt to serier handlinger; Først hadde han lokket henne til å følge ham hjem ved å love henne 2 kroner. Dette ble forhindret ved en tredjemanns inngripen, men deretter hadde tiltalte fulgte etter henne, snakket til henne på nytt og ved å gi henne sjokolade og igjen love 2 kroner, fått lokket henne med seg opp på loftet i sitt hjem hvor han ble hindret i å få henne inn på sitt værelse ved at samme tredjemann igjen kom til stedet og tok barnet med seg.

Det ble i kjennelsen påpekt feil i saksbehandlingen angående lagdommerens spørsmål til lagretten, der man ikke sikkert kunne si hvorvidt lagretten hadde funnet begge handlinger bevist eller bare en av dem. Annenvoterende ville derfor oppheve dommen med begrunnelsen at dersom kun den første serie handlinger var bevist ville ikke det innebære mer enn straffri forberedelse. Førstvoterende og de resterende dommerne mente imidlertid at det ut ifra selve lagmannsrettens dom, i alle fall måtte ansees bevist at den mest graverende handling – at jenta var lokket med på loftet – var foretatt og at dette var tilstrekkelig for å begrunne resultatet. I forhold til grensen for forsøk uttaler førstvoterende Larssen:

”Med hensyn til dommens lovanvendelse finner jeg nemlig at tiltaltes optreden sett i sammenheng fører så langt frem mot forbrytelsens utførelse at det ikke reiser sig grunnet tvil om at han i umiddelbar forbindelse med de allerede utførte handlinger vilde ha bragt forbrytelsen til utførelse hvis han ikke var blitt hindret ved tredjemanns inngripen. Og vår straffelovs §49 må forståes således at dette er tilstrekkelig til straffbart forsøk.”

4.1.2 Rt. 1985 s. 67

I Rt. 1985 s. 67 ble en 54-årig tidligere straffet mann dømt for ett tilfelle av forbrytelse mot straffeloven § 212 annet ledd, og ett forsøk på samme lovovertrødelse. Jeg skal her se på forsøkshandlingen, der de fornærmede var to jenter på 12 år.

Byretten beskriver faktum slik at tiltalte, som var ute på et torg og handlet, tilfeldig møtte en av de fornærmede. Senere på dagen traff han fornærmede igjen og spurte om hun kunne gjøre ham en tjeneste, levere inn tippekuponger. De avtalte da at hun skulle komme til hans leilighet. Samme dag dro hun med en venninne til tiltaltes leilighet. Tiltalte sa da at det var for sent å gå ærend, men ga jentene penger til brus og ba de komme tilbake. Da jentene var tilbake og inne i leiligheten spurte tiltalte om de hadde noen seksuell erfaring, noe begge sa nei til. Deretter tilbød tiltalte jentene penger for å bli med han inn på badet og vaske han. Dette gjorde de fornærmede redde, og resultatet var at de løp ut av leiligheten.

Ut ifra dette faktum finner høyesterett det ”klart at tiltaltes handlemåte - sett i sin sammenheng - utvetydig peker mot et forbrytersk mål. I denne sak er det lovstridige handlesett endog gått ut over det som begrunnet statuering av straffbart forsøk ved avgjørelsen i Rt.1939 s.890⁵³.”

4.1.3 Rt. 2007 s. 422

Saken i Rt. 2007 s. 422 gjaldt straffutmåling ved besittelse av barnepornografi, jf. strl. §204 første ledd bokstav d slik den lød før endring ved lov 20. mai 2005 nr 29, og ved seksuell krenkelse overfor barn under 16 år, jf strl. § 201 bokstav c. Vedrørende overtrødelse av sistnevnte bestemmelse ble det av Høyesterett uttalt:

”Ved utmåling av straffen må imidlertid overtrødelsen av straffeloven § 201 bokstav c i dette tilfellet tillegges betydelig vekt. Domfelte har gjennom tekstmeldinger og i andre former overfor en jente på 13 år innledet kommunikasjon av sterkt seksualisert karakter, og

---

⁵³ Se kapittel 4.1.1

med svært direkte beskrivelser av sine seksuelle ønsker i forhold til henne. Dette er i seg selv en uakseptabel og krenkende atferd og en grov overtredelse av straffebestemmelsen. Forholdet får imidlertid en særlig alvorlig karakter når domfelte også hadde til hensikt å oppnå seksuell kontakt med den mindreårige, slik både tingretten og lagmannsretten har funnet bevist. Selv om handlingen ikke kan karakteriseres som forsøk på overtredelse av straffelovens bestemmelse om seksuell omgang med barn under 14 år, jf. § 195, må dette tas med som et skjerpene moment ved straffutmålingen.”

4.1.4 Kommentarer til Rt. 1939 s. 890 og Rt. 1985 s. 67

I de to første avgjørelsene kan vi se en rekke likhetstrekk. Selv om høyesterett i begge sakene er klare på at grensen for forsøk er overskredet, befinner de seg ganske sikkert ved den *nedre grensen* for forsøksansvar. Grunnen til dette er at de handlinger som er foretatt ikke er en del av noe seksuell handling og det er ikke gitt at denne type handlinger alltid vil utføres med en (seksuell) forbrytersk baktanke. På bakgrunn av dette ser vi at avgjørelsene må bygge på et bredere grunnlag fordi det blir for snevert å avgrense forsøk ved en rent objektiv tilnærming, basert på hva de tiltalte fysisk har gjort. Dersom forsøksansvar kun skulle inntre i tilfeller der den konkrete gjerningsbeskrivelsen var påbegynt ville det betyde en vesentlig innsnevring av strl. § 49 i forhold til denne typen handlingsdelikter, fordi terskelen for forsøk ville ligget så tett opptil terskelen for fullbyrdelse.

Felles i sakene er at de domfelte tilfeldig møtte de fornærmede som de ved hjelp av penger og andre ytelser lokket til sine hjem. Til sammenlikning med strl. § 201a kan vi se hvordan gjerningspersonene ”groomet” barna. Spesielt i Rt. 1985 s. 67 der barna er litt eldre ser vi hvordan gjerningspersonen systematisk går frem for å oppnå tillit og aksept av motytelse fra barnas side. At de domfelte samtidig hadde forsett om å begå seksuelle overgrep er helt nødvendig, men allikevel ikke nok til å kunne fastslå forsøk. Når tiltalte ikke innrømmer et slikt forsett, må dette bevises på grunnlag av den helhetsvurderingen⁵⁴ retten foretar når den skal avgjøre om handlingene utgjør tilstrekkelig nærhet til fullbyrdelsen. Som det

---

⁵⁴ Se kapittel 2.5.1

uttales i forarbeidene⁵⁵ til strl. § 49 er det avgjørende om ”et bestemt forbrydersk Forsæt har aabenbaret sig gjennem Handlinger, der utvetydig peger mod et forbrydersk Maal.” Man vurderer altså de utførte handlinger både med tanke på å bevise forsett og for å avgjøre om handlingene er tilstrekkelige i henhold til forsøkets nedre grense.

4.1.4.1 Momenter i vurderingen av forsøksnormen

Da det ikke i noen av sakene har skjedd noe deloppfyllelse av straffebudet blir det relevant å se på hvor mye som gjenstod av handlinger før forbrytelsen hadde vært fullbyrdet. I Rt. 1939 s. 890 var høyesterett ikke i tvil om at gjerningspersonen i *umiddelbar forbindelse* med de allerede utførte handlinger ville foretatt en seksuell handling. Det eneste som gjenstod for at overgrepet kunne begynne var at gjerningspersonen uforstyrret hadde fått med seg barnet inn på sitt værelse. Denne formuleringen fra førstvoterende sikter også til at fullbyrdelsen var svært nær i *tid*. Det samme gjør seg gjeldene i Rt. 1985 s.67 der gjerningspersonen kun måtte få jentene med seg på badet og kle av seg. Når det gjelder de gjenstående handlingene (fullbyrdelse av overgrep) er det klart at disse av karakter er vesentlig mer straffverdige enn det som allerede var utført. Når handlingene skiller seg så kvalitativt fra hverandre er det et moment som taler til fordel for tiltalte at han meget sannsynlig kunne hatt *psykologiske barrierer* mot å fullføre. Dette kan imidlertid veies opp av den kvantitative og tidsmessige nærhet som jeg nevnte ovenfor, dessuten kan det være et moment at den kvalitetsmessige forskjellen allikevel ikke er så stor når gjerningspersonen allerede har gått så nærme fornærmedes rettslig vernede svære.⁵⁶ I de aktuelle sakene kan dette sies om de domfeltes vellykkede forsøk på å få de fornærmede bort fra det offentlige rom, slik at de ble vesentlig mer utsatt for overgrep. Dette må ha gjort seg spesielt gjeldene overfor 5-åringen i 39-kjennelsen som ville vært helt uten mulighet til å forsvare seg. Selv om de to 12-åringene i samme situasjon i 85-kjennelsen må sies å ha vært mindre sårbare, beveget gjerningspersonen seg svært nær deres intimitetsgrense da han spurte dem om seksuell erfaring og ba dem bli med han på badet for å vaske han. Det at gjerningspersonen

---

⁵⁵ S.K.M 1896 s.90

⁵⁶ Husabø(1999)s.291

har kommet så langt som å få med seg fornærmede inn i et lukket rom, vil uansett tyde på at noen psykologiske barrierer allerede er passert.

4.1.5 Hvorfor faller Rt. 2007 s. 422 utenfor forsøksansvaret?

Vi ser i Rt. 2007 s. 422 at høyesterett – på tross av tiltaltes fullbyrdelsesforsett og iherdige forsøk på å få i stand et møte for å begå overgrep – kort konkluderer med at handlingen ikke kan bedømmes som forsøk på overtredelse av strl. § 195. Grunnen til at høyesterett raskt kunne utelukke forsøksansvar var at det rett og slett var for langt frem til fullbyrdet seksuell omgang. At gjerningspersonen i sin forberedende fase har begått andre lovbrudd (her § 201) vil være et moment som taler i favør av at forsøksgrensen er passert, men i dette tilfellet måtte det klart noe mer til. Så kort som tiltalte hadde kommet var det ingen reell fare for at overgrep skulle skje. For at seksuell omgang skulle blitt en realitet måtte blant annet fornærmede møtt tiltalte, en avgjørende forutsetning som lå utenfor tiltaltes kontroll. Også forhold knyttet til den tiltalte må det taes hensyn til, for det å ha hensikt om å ha seksuell omgang med en mindreårig skiller seg klart i karakter fra det å faktisk gjennomføre det. Man må derfor ta med i vurderingen at den voksne kunne ha fraveket gjennomføringsplanen, enten av frykt for å ”bli tatt”, eller som følge av moralske kvaler som ikke usannsynlig kunne gjort seg gjeldene da møtetidspunktet nærmet seg eller så sent som da han hadde møtt barnet.

Dersom strl. § 201a hadde vært gjeldene på handlingstidspunktet for forholdene i Rt. 2007 s. 422, ville de utførte handlingene heller ikke ha kvalifisert til fullbyrdelse av denne, men det er ikke usannsynlig at det ville inntrådt *forsøksansvar*⁵⁷.

4.1.6 Grensen mellom forsøk og grooming

Selv om strl. § 201a i utgangspunktet skal supplere det alminnelige forsøksansvaret etter strl. §§ 195, 196 og § 200 annet ledd, kan det være enkelte forhold som ved fullbyrdelsen

---

⁵⁷ Se kapittel 2.5.1

av den nye bestemmelsen også oppfyller vilkårene for straffbart forsøk etter de nevnte bestemmelser. Inntreden av forsøksansvar tilsier at gjerningspersonen har kommet nærmere fullbyrdet overgrep og handlingen er desto mer straffverdig, slik at forholdet bør bedømmes etter det vanlige forsøksansvaret i stedet for det nye straffebudet.⁵⁸ Med utgangspunkt i Rt. 2007 s. 422 kan vi tenke oss et utvidet faktum i retning av at jenta hadde akseptert avtalen og møtt tiltalte. Her ville gjerningspersonen uansett ha oppfylt gjerningsbeskrivelsen i strl. § 201a, men avhengig av hva som var møtestedet kan det tenkes at forholdet heller kunne subsumeres under strl. § 195, som forsøk på seksuell omgang. Skulle de møtes midt i byen blant mange folk, ville straffansvaret ikke rullet lenger enn § 201a, men dersom møtestedet hadde vært gjerningspersonens hotellrom ville forsøksgrensen ganske sikkert vært passert. Dette stemmer med forarbeidenes uttalelser⁵⁹ i forbindelse med hva som skal til for at en handling er fullbyrdet etter strl. § 201a, der de påpeker at dersom møtet skal finne sted ”i den voksnes hjem eller på et annet sted utenfor den offentlige sfære, vil [det] etter omstendighetene også kunne vurderes som ordinært forsøk[...].” Dette kan sies å bygge på avgjørelsene i Rt. 1939 s. 890 og Rt. 1985 s. 67, der en vesentlig begivenhet var at de tiltalte fikk med seg de fornærmede hjem.

Vi kan også tenke oss møtesteder som gjør det vanskeligere å avgjøre; om de to hadde møttes i hotellobbyen der den voksne bodde, ville de fortsatt befunnet seg på et synlig sted, der overgrep vanskelig kunne skjedd, men samtidig veldig nærme et lukket rom som hadde gjort overgrepet nært forestående. Det samme kan sies om andre steder som er ute i offentligheten, men der det er lite folk og liten risiko for å bli oppdaget, for eksempel ved et skogholt eller bak en nedlagt fabrikk. Ettersom nærhet til fullbyrdelse er det helt avgjørende for forsøksansvar bør det vel være av betydning om overgrep kan skje ”der og da” på møtestedet. Er møtet kommet i stand etter en omfattende groomingprosess, vil det også tilsi at barnet har større tillit til den voksne, slik at det i større grad, uten motstand, vil gå med på ulike seksuelle aktiviteter, og sånn sett øke sannsynligheten for gjerningspersonens fullbyrdelse.

---

⁵⁸ Ot.prp nr.18(2006-2007)s.22

⁵⁹ Ot.prp nr.18(2006-2007)s.18

Selv om man i forarbeidene⁶⁰ til strl. § 201a gikk ut i fra at de tilfellene som dekkes av paragrafen vil ligge for fjernt fra fullbyrdelse av den planlagte forbrytelsen til at de kan regnes som forsøk, ble det allikevel uttalt at det kan tenkes ”at omstendighetene rundt møtet eller den forutgående kontakten i enkelte saker er av slik karakter at forsøksansvaret kan inntre allerede når den voksne reiser for å møte barnet eller møter barnet”. Siste del av setningen viser til den engelske bestemmelsen⁶¹, men jeg må gå ut i fra at det som sies om forsøksansvarets inntreden, nå gjelder i forhold til fullbyrdelsestidspunktet i den norske bestemmelsen⁶². Omstendigheter det her siktes til kan være slike som jeg har nevnt i avsnittet ovenfor, men det kan også være andre ting som gjør at handlingen kan bedømmes som forsøk. Vi kan tenke oss tilfeller der den voksne har drevet omfattende grooming-virksomhet og detaljert har fortalt hva, hvor og når han ønsker å gjennomføre den seksuelle aktiviteten. Når barnet i tillegg er positiv til dette, vil man ved møtetidspunktet være vesentlig nærmere et seksuelt overgrep enn dersom den voksne møter med skjulte hensikter. En forsiktig konklusjon kan være at i tilfeller der forsettet er veldig klart, og det i tillegg finnes konkrete omstendigheter som tilsier at seksuell omgang eller handling vil forekomme, er det mulig at dette til en viss grad vil kunne veie opp for overgrepets fysiske nærhet.

Departementet er enda klarere på at fullbyrdelse av grooming-paragrafen kan innebære forsøk på overtredelse av strl. § 203, som setter straff for den som mot vederlag har seksuell omgang eller handling med en person under 18 år. Dersom den voksne og barnet via kontakt på nettet eller på annen måte har blitt enige om å møtes for å utføre seksuell aktivitet mot at den mindreårige får penger, en mobiltelefon, mp3-spiller eller liknende, kan den seksuelle kontakten ”fortone seg som sikker nok til at forsøksansvar kan statuere ved [opp]møtet”.

---

⁶⁰ Ot.prp nr.18(2006-2007)s.9

⁶¹ Se kapittel 3

⁶² Se kapittel 2.1.2

4.1.7 Hva sier forsøksgrensen om anvendelsesområdet til § 201a?

Grooming-bestemmelsen er formulert ganske snevert med tanke på at den skal fange opp en bestemt type forberedelseshandlinger og ikke utvide det generelle forsøksansvaret for seksuallovbrudd mot barn. Når vi i tillegg har sett at enkelte fullbyrdede ”grooming-overtredelser” heller skal bedømmes som forsøkshandlinger etter en strengere bestemmelse, kan det virke som det er få tilfeller som skal bedømmes etter strl. § 201a. Vi må imidlertid huske at det skal mindre til for å dømme etter grooming-paragrafen og at de tilfellene som dekkes dobbelt opp er unntakene. Blant annet kan strl. § 201a være oppfylt selv om gjerningspersonen og barnet ikke står ansikt til ansikt, noe som ganske sikkert må kreves for forsøksansvar etter strl. §§ 195, 196 og § 200 annet ledd. Det vil også virke urimelig om en som ikke har vært aktsom med hensyn til barnets alder på nettet, men som ved møte ser at barnet er yngre og av den grunn vil avstå fra fullbyrdelse, vil straffes for forsøk. Et annet spørsmål i forhold til grooming-bestemmelsens anvendelse, er i hvilket omfang den vil bli brukt. For når det foreligger så lite rettspraksis angående *forsøk* på overgrep mot barn, kan det indikere at vi heller ikke får så mange saker angående mindre straffverdige forhold som ligger før i tid enn forsøkshandlingene. Motsvaret til dette kan være at det ved seksuell aktivitet er kort fra forsøk til fullbyrdelse og at grooming-bestemmelsen kan øke politiets mulighet til å gripe inn tidligere.

5 Effektivitet på bekostning av rettssikkerheten?

Før strl. § 201a ble vedtatt var det flere kritiske røster mot å innføre en bestemmelse som straffer på et så tidlig tidspunkt som denne gjør. Det var flere grunner til denne skepsisen og jeg vil her se på viktige problemstillinger som har vært reist.

5.1 Re-aktiv lovgivning

Det vanlige i norsk strafferett er å kriminalisere uønskede *handlinger*, nettopp fordi den objektive handlemåten eller følgen av den er straffverdig. Et eksempel på dette er strl. § 228 om legemsfornærmelser. Bevisproblematikken her vil stort sett knytte seg til faktum, der spørsmålet blir hva tiltalte har gjort og om det han har gjort dekkes av gjerningsbeskrivelsen. Kommer man til at handlingen faller inn under bestemmelsen, vil gjerningspersonens skyld ofte være opplagt. Det samme kan i de fleste tilfeller sies om forsøk, da vi finner det naturlig å straffe personer som *gjennom sin handlemåte* viser at de forsøker å gjøre noe kriminelt. Det som gjør at grooming-bestemmelsen skiller seg ut fra denne vanlige re-aktive formen, er at handlingene som utgjør gjerningsbeskrivelsen i seg selv kan karakteriseres som vanlige og legitime, men at de blir straffbare når de er foretatt med en uhederlig baktanke.

5.2 Sammenliknende systematikk

Systematikken i grooming-bestemmelsen er imidlertid ikke helt ny, da vi har flere bestemmelser med visse likhetstrekk. For det første kan man sammenlikne forsettet om seksuell aktivitet med kravet om ”vinnings hensikt” i strl. § 257 om tyveri. ”Vinnings hensikt” utgjør også et subjektivt overskudd, som forteller noe om gjerningspersonens formål med handlingen, nemlig å oppnå en urettmessig fortjeneste. Dette blir allikevel

ganske annerledes; ved et tyveri vil en gjenstand være borttatt fra rette eier, noe som representerer en handling som ikke er vanlig og legitim. På grunn av handlingens karakter og omstendighetene rundt vil det som regel være uproblematisk å fastslå en slik hensikt, ettersom det sjelden er andre motiv for å bortta en annens gjenstand. Vinningshensikten er altså et *tilleggskrav*, og til vesentlig forskjell fra hensikten i grooming-bestemmelsen gjelder den handlingen som allerede er foretatt – ikke en fremtidig forbrytelse.

Andre bestemmelsene som kan sammenliknes med strl. § 201a er de som gjør det straffbart å inngå avtale om kriminell handling.⁶³ Som eksempel vil jeg trekke frem terrorbestemmelsen i strl. § 147a som ble innført i 2002. Her er det med en strafferamme på 12 år forbudt å planlegge eller forberede en terrorhandling ved å inngå forbund med noen. Dette gjelder også forberedelseshandlinger som kan gi påtalemyndighetene problemer med å bevise at det faktisk var en terrorhandling som ble planlagt og om det fantes en tilstrekkelig avtale om det. Er imidlertid gjerningsbeskrivelsen oppfylt, vil en avtale representere noe mer håndfast enn grooming-forbryterens tanker, i terrorbestemmelsen må planene ha kommet klart til uttrykk.

Den bestemmelsen som i formen må sies å likne mest på grooming-bestemmelsen er strl. § 147b. Etter denne er det forbudt å fremskaffe eller samle inn penger eller andre formuesgoder med forsett om at disse skal finansiere terror. Felles er at de begge representerer forberedelsesdelikt med skyldformen forsett hva angår det subjektive overskuddet. I tillegg kan også den objektive gjerningsbeskrivelsen i strl. § 147b karakteriseres som vanlige handlinger. Det å skaffe seg penger og formuesgoder er noe de fleste mennesker gjør til daglig, slik at straffverdigheten også her kan være helt betinget av gjerningspersonens forsett.

---

⁶³ Se for eksempel strl. §§ 94, 159 og § 269 nr.1

5.3 Pre-aktiv strafferett

Professor Ragnhild Hennum uttrykker i sin artikkel i Tidsskrift for Strafferett⁶⁴ at grooming-bestemmelsen vil representere ”et taktskifte i norsk straffelovgivning”. Med dette sikter hun til at bestemmelsen vil åpne for å kriminalisere *onde hensikter*, der konsekvensen kan bli at strafferetten til slutt står overfor en uløselig oppgave. (Terrorbestemmelsen kom allerede i år 2002, men en slik bestemmelse var Norge forpliktet til å innføre etter FNs konvensjon om bekjempelse av finansieringen av terrorisme og Sikkerhetsrådets resolusjon 1373 (2001) art. 1 (b).) Professor Erling Johannes Husabø påpeker imidlertid at vi i den moderne straffelovgivning ser en ”markert tendens til endring av strafferettens karakter, ved at fokus vert retta inn mot å avdekka og avverja kriminaliteten på førehand, før denne har resultert i fullførte, ofte sterkt skadelege brotsverk”⁶⁵. Vi har derfor grunn til å tro at denne ”pre-aktive”⁶⁶ teknikken vil øke i straffelovgivningen.

Husabø mener allikevel at denne nye lovgivningsformen tilfører strafferetten flere prinsipielle utfordringer i forhold til rettsstaten og borgernes rettssikkerhet.⁶⁷ Jeg vil nå se på konkrete problemer knyttet til grooming-bestemmelsens anvendelse.

5.3.1 Legalitetsprinsippet

For det første kan man si at bestemmelsen ligger litt i ”gråsonen” til *legalitetsprinsippet*⁶⁸. Riktignok er gjerningsbeskrivelsen klar, men problemet ligger i at dette objektive gjerningsinnholdet representerer hverdagslige handlinger slik at det kan bli vanskelig for borgerne å vite hvordan de skal forholde seg for ikke å gjøre noe straffbart. Når straffverdigheten baseres på gjerningspersonens subjektive forhold, kan ikke borgerne innrette seg på den måten at de avstår fra disse handlingene; voksne og barn er jo stadig

---

⁶⁴ TfS-2006-Nr.02 s.97(Dette er før bestemmelsen ble vedtatt i Norge, så hun forholder seg til den Engelske.)

⁶⁵ TfS-2003-Nr.01s.97

⁶⁶ ”Pre” er ei latinsk forstavelse som ofte blir benyttet for å indikere noe som tilhører en startfase eller kommer i forveien for noe annet.(Husabø)

⁶⁷ TfS-2003-Nr.01s.104

⁶⁸ Grl. §96(og EMK art.7)

avhengige av å kunne inngå avtaler og senere møte hverandre. Allikevel må handlingene ut fra erfaringer⁶⁹ sies å representere en stadig økende fremgangsmåte blant overgripere og derfor noe man ønsker å begrense. Man kan jo også spørre seg hvor ”normalt” det er at et voksent menneske oppsøker et ukjent barn på nettet for å få i stand et møte. Dette er allikevel bare et eksempel på tilfeller som dekkes av gjerningsbeskrivelsen og det avgjørende er uansett gjerningspersonens forsett om seksuell aktivitet.

5.3.2 Hensynet til den personlige integritet

Et annet rettsikkerhetshensyn er hensynet til respekt for den personlige integritet. I forhold til re-aktive straffebrudd vil etterforskningen som regel foregå fra det tidspunktet den straffbare handling er begått og frem til saken på et tidspunkt må avgjøres/avsluttes. For å kunne håndheve de pre-aktive straffebudene er man nesten alltid avhengig av å etterforske før lovbruddet er begått. I forhold til strl. § 201a vil dette i hovedsak innebære patruljering på nettet og overvåking av chatte-samtaler. Innvendingen er altså at et stadig mer overvåkende samfunn begrenser enkeltpersonenes personlige svære og man vil gå med en usikkerhet om når myndighetene ”ser deg”. Jeg kan imidlertid ikke se at grooming-bestemmelsen utgjør noen økt trussel for den personlige integritet. Politiet har stort sett bare adgang til de åpne chattestedene, noe som kan betraktes som offentlige rom, åpne for alle.

5.3.3 Bestemmelsens effektivitet

Da departementet i høringsinnspillene ble konfrontert med betenkeligheter angående det subjektive overskuddets virkning for rettsikkerheten, ble dette kort avvist til fordel for en effektiv beskyttelse av barn.⁷⁰ Straffelovgivningen bygger altså på en fin balanse mellom rettsikkerhet og effektivitet, der vektlegging av det ene nesten alltid må gå på bekostning av det andre⁷¹; men hvor effektiv vil egentlig grooming-bestemmelsen være?

---

⁶⁹ Se rettspraksis i kapittel 1.5

⁷⁰ Se kapittel 2.3.3

⁷¹ Eskeland(2006)s.528

Noe sikkert svar på dette får vi ikke før bestemmelsen har virket en viss tid, men vi kan allikevel gjøre noen betraktninger.

5.3.3.1 Etterforskningen

For det første må grooming-handlingene oppdages og avsløres, slik at politiet blir klar over det forestående møtet. Dette kan enten skje ved at politiet følger med på chattesidene, eller ved at barnets foreldre eller andre voksne blir klar over møtet og varsler. Når det gjelder politiets patruljering på nettet er det noe som har foregått siden år 2001, der Kripos anslagsvis avslører hundre tilfeller av seksuell kontakt mellom barn og voksne hvert år⁷². Dette arbeidet er imidlertid ressurskrevende og et problem er at de ikke kan følge samtalen når den går over i private chattekanaler (pga. grooming-paragrafens lave strafferamme, er det ikke hjemmel for slik overvåking i straffeprosessloven). Politiet har heller ikke oversikt over hvor omfattende denne virksomheten er, men vet allikevel at det til enhver tid er hundrevis av norske barn som har seksualisert kontakt med voksne på nettet.⁷³ Dette sier noe om at omfanget er stort, og at politiet bare vil kunne avdekke en brøkdel av slike saker. I tillegg kan dette indikere at politiet har mer enn nok med de tilfellene der kontakten er av seksuell karakter, mens de overgripere som skjuler seg bak en barneprofil og som fremstår som uskyldige på nettet vil bli vanskeligere å fange opp.

Det er mer nærliggende å tenke at disse sistnevnte tilfellene vil kunne avdekkes av observante foreldre som fører kontroll med barnas internettbruk. Problemet ligger nok i at denne kontrollen langt på vei er fraværende. Én ting er mangel på kunnskap, det andre er at det er en balansegang for foreldre å kunne bry seg, men ikke være overbeskyttende – barn og unge skal jo også få ha et privatliv. Helt avgjørende for å kunne avsløre grooming og unngå overgrep er at barna blir inneforstått med at de aldri må møte noen de har møtt på nettet uten å ta med seg en voksenperson og at det ikke er flaut å gi beskjed dersom noen man kommuniserer med tar opp seksuelle temaer. I saker der overgrep har skjedd etter

---

⁷² Uttalelser fra seksjonsleder for seksualisert vold i Kripos, Harald Skjønsvjell. <https://web.retriever-info.com/services/archive.html>

⁷³ Fotnote 72

kontakt på nettet, viser nemlig rettspraksis at barnet tror det har kontroll og unngår å fortelle om møtet.⁷⁴

Om politiet så klarer å oppdage et forestående møte og etterforskningen fører til pågripelse, gjenstår det fortsatt et avgjørende vilkår for domfellelse – nemlig tilstedeværelse av det subjektive overskudd og bevis om dette.

5.3.3.2 Bevisvurderingen

Et rettsikkerhetshensyn med stor tyngde i strafferetten er prinsippet om at *ingen uskyldige skal dømmes til straff*. Det betyr at domstolene ikke kan slå seg til ro med å dømme etter det faktum de mener er mest sannsynlig, men kun dømme på det grunnlag som fremstår som *sikkert*. Med dette følger at påtalemyndigheten må bevise ut over *enhver rimelig tvil* at den voksne hadde forsett om å foreta en form for seksuell aktivitet og at han ikke hadde opptrådt aktsomt i forhold til barnets alder.⁷⁵

Det sier seg selv at det kan være vanskelig å bevise forsett i forhold til en handling som enda ikke er foretatt, spesielt når de handlinger som allerede er utført karakteriseres som vanlige. Dette innebærer en risiko for at bestemmelsen blir vanskelig å håndheve, slik at ingen blir dømt, men det øker også faren for at uskyldige blir dømt.

I praksis vil det subjektive overskuddet her som i andre saker vurderes ut i fra ytre omstendigheter. Første må man vurdere selve kontakten; hva ble det snakket om? Hvor og hvordan oppsto kontakten? Hvilke "nick-names" ble brukt? Ble det løyet om identitet? Hvor lenge hadde kontakten vart? Noen hemmeligheter? Ble det lovt noen slags gaver/belønning? Hvor og hvorfor skulle de møtes? Deretter kan man se på omstendigheter ved møtet; Hvilket sted var valgt og hvorfor? Hadde den voksne reist langt? Hadde den voksne med seg noe som kunne indikere at seksuell aktivitet var "målet"?

---

⁷⁴ Se kapittel 1.5

⁷⁵ For eksempel Rt.2007 s.1601, Rt.1998 s.11(s.19), Rt.1978 s.884

Det vil naturligvis også være av betydning å se på forhold ved gjerningsmannens og fornærmedes person. For eksempel hvor stor aldersforskjell det var og om de hadde felles interesser.

Kartlegging av denne typen forhold vil kunne tilsi at handlemåten ikke var så ”normal” allikevel, men det kan selvfølgelig også føre til at man ikke har noen sikre holdepunkter for å konstatere forsett. Det siste kan selvfølgelig være negativt på den måten at de mest utspekulerte og kanskje farligste overgriperne vil slippe unna straff. Men man kan ikke av den grunn fremme effektivitet på bekostning av rettssikkerheten, og risikere at uskyldige blir dømt. Domstolene må derfor være forsiktige med å trekke ukritiske slutninger fra faktum slik at tiltalte får vanskeligheter med å bevise sin uskyld. For kommer vi i den situasjonen vil det fort bety brudd på *uskyldspresumpsjonen* som er sikker norsk rett basert på ulovfestet grunnlag⁷⁶, EMK art.6 nr.2 og SP art. 14 nr.2.

5.3.3.3 Prevensjonshensyn – effektiv forebygging?

Forholdene knyttet til anvendelsen av bestemmelsen vil også ha betydning for hensynet til prevensjon, som er med på å begrunne hvorfor man forbyr enkelte handlinger og deretter belegger dem med straff. Det kan være vanskelig å se at strl. §201a har en egen preventiv virkning i forhold til det å avstå fra overgrep, da dette hensynet først og fremst ivaretas av de straffebudene som forbyr fullbyrdseshandlingene. Folk flest vil uansett avstå fra denne typen handlinger. Den som tidligere har forberedt og kanskje fullbyrdet overgrep, viser at han ikke lar seg skremme av hovedstraffetrusselen og det er liten grunn til å tro at forbudet mot forberedelsen vil virke mer avskrekkende.⁷⁷ Generelt er det også mindre sannsynlig å bli oppdaget og deretter domfelt for en forberedelseshandling.

---

⁷⁶ Aall(1995)s.285

⁷⁷ Husabø(1999)s.372

5.3.3.4 Strafferammen

Med strafferammen følger den begrensning i effektiviteten, at den pedofile som blir domfelt etter strl. § 201a, vil få en kort soningsperiode og raskt kunne utgjøre en ny trussel for barn. I England er den høye strafferammen blant annet begrunnet i at den som har en seksuell draging mot barn vil prøve seg om og om igjen.

5.3.3.5 Virkningen i England

For å få noe mer konkret å vurdere effektiviteten ut fra, kan vi se på noen fakta fra Storbritannia der bestemmelsen⁷⁸ har virket noen år nå. I følge Home Office⁷⁹ har antallet registrerte brudd på grooming-bestemmelsen økt for hvert år siden den kom i mai 2004. I perioden 2006/2007 var det registrert 322 tilfeller og dette tilsvarte en økning på 36% fra året før.⁸⁰ Som illustrasjon viser jeg til et par saker fra rettspraksis.

I **Lee Anthony-saken**⁸¹ fra november 2006 ble den 19 år gamle overgriperen dømt til 6 års fengsel for flere seksualforbrytelser. Domfelte hadde møtt en 14 år gammel jente på nettet, som han fikk til å sende seksuelle bilder av seg. De avtalte også å møtes, men jenta ble redd og sa i fra til sin mor, som igjen varslet politiet. Domfelte ble arrestert i sitt hjem og beslag av hans pc avslørte mengder av barnepornografi og gjorde det mulig å oppspore tidligere offere. Det viste seg at domfelte hadde brukt samme fremgangsmåte overfor to andre jenter, der groomingen hadde resultert i seksuelle overgrep. Sett i betraktning tiltaltes unge alder og at aldersforskjellene til de fornærmede ikke var så stor, ble dommen av

---

⁷⁸ Se kapittel 3

⁷⁹ Departement i Storbritannia som leder arbeidet med å beskytte borgerne mot kriminalitet. (Som Justisdepartementet her.)

⁸⁰ <http://www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs07/recorded-crime-2002-2007.xls>
<http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs07/hosb1507.pdf>

⁸¹ [http://international.westlaw.com/search/default.wl?tempinfo=%7cMethodTNC%7cdbUK-CASELOC%7ctidcluk_u%7cSubjectKeywordCatchphraseFNsexual+grooming%7cSubjectKeywordCatchphraseCNAnd&spa=intoslo-000&rs=WLIN8.04&eq=welcome%2fWestlawUK&action=Search&fn=top&sv=Split&method=TNC&query=IN\(sexual+%26+grooming\)&db=UK-CASELOC&vr=2.0&rp=%2fsearch%2fdefault.wl&mt=WestlawUK](http://international.westlaw.com/search/default.wl?tempinfo=%7cMethodTNC%7cdbUK-CASELOC%7ctidcluk_u%7cSubjectKeywordCatchphraseFNsexual+grooming%7cSubjectKeywordCatchphraseCNAnd&spa=intoslo-000&rs=WLIN8.04&eq=welcome%2fWestlawUK&action=Search&fn=top&sv=Split&method=TNC&query=IN(sexual+%26+grooming)&db=UK-CASELOC&vr=2.0&rp=%2fsearch%2fdefault.wl&mt=WestlawUK)

ankedomstolen⁸² satt ned fra 9 til 6 år og grooming-overtredelsene fikk dermed ikke selvstendig betydning ved straffutmålingen.

I **Mohammed Raza-saken**⁸³ fra april 2006 ble den 55 år gamle gjerningspersonen dømt til 3,5 års fengsel for grooming og bortføring av en 13 år gammel jente med atferdsproblemer. Mannen jobbet som sikkerhetsvakt ved et bygg og pleide å prate med skolejenter som gikk forbi. På den måten oppsto kontakten og den fortsatte på telefon etter at han hadde gitt henne en mobil. Jenta forsvant i perioder fra sitt fosterhjem og overnattet hos mannen som hadde fire barn. Ved et tilfelle ringte fornærmede og ba gjerningspersonen plukke henne opp. Han hentet henne i bil og kjørte et godt stykke før de ble stoppet av politiet. Det ble funnet intime tekstmeldinger fra domfelte på fornærmedes telefon. Det ble ikke festet lit til domfeltes forklaring om hvorfor han kjørte av gårde med jenta og denne siste handlingen medførte altså brudd på grooming-bestemmelsen.

I **Vincent Anthony-saken**⁸⁴ fra 2007 ble en 41 år gammel mann dømt etter grooming-bestemmelsen etter tre ganger å ha møtt fornærmede som var en gutt på 14 år. De to hadde fått kontakt på en nettside for homofile. Det var ikke bevist noen seksuell aktivitet mellom de to under noen av møtene og det eneste som fremgikk av samtalene mellom dem var at domfelte hadde uttrykt sin kjærlighet for gutten. Det ble ikke idømt fengselstraff.

Sakene viser tre ganske forskjellige tilfeller. Den øverste likner handlingsforløpet i det typiske eksempelet som trekkes frem når man skal begrunne innføringen av grooming-bestemmelsen. Videre er det representativt for alle de tilfellene der grooming-bestemmelsen blir brukt i konkurrans med alvorligere seksuallovbrudd⁸⁵. At bestemmelsen blir brukt i konkurrans tyder på at man fortsatt har problemer med å fange opp gjerningspersonen før overgrep har skjedd og at enkeltstående grooming-handlinger ikke blir brakt inn for domstolene på grunn av bevisproblemer. Det foreligger allikevel flere

---

⁸² Court of Appeal(Criminal Division)

⁸³ Se fotnote 77.

⁸⁴ Se fotnote 77.

⁸⁵ Dette vises av rettspraksis og ble uttalt av representanter for den britiske påtalemyndigheten da de var på Justisdepartementets seminar om grooming 10.mars 2006.

dommer der det ikke har kommet så langt som til seksuell kontakt ved møtet, men da har til gjengjeld den forutgående kommunikasjonen, i de fleste tilfellene, vært av en slik art at forsettet allikevel kunne fastslås (Mohammed Raza-saken). Vincent Anthony-saken er imidlertid et eksempel på at juryen fant tilstrekkelig grunnlag for å fastslå overtredelse av grooming-bestemmelsen uten at kommunikasjonen mellom de to hadde vært av seksuell karakter. Her skal det imidlertid ikke sees bort fra at juryen har hatt i bakhodet at gjerningspersonen ble frikjent for overgrep mot den samme gutten.

Når vi vurderer bestemmelsens virkning i Storbritannia, med tanke på hva vi kan forvente av den norske bestemmelsen, er det viktig å ta med i betraktningen at omfanget av kriminelle handlinger er mye større i Storbritannia. Dessuten har de flere spesialenheter som konsentrerer seg om denne typen lovbrudd og de har et bredt samarbeid med en rekke andre institusjoner som arbeider med beskyttelse av barn mot internettkriminalitet.⁸⁶

---

⁸⁶ Bla. Task Force on Child Protection, CEOP og VGT (se Faremo-rapporten s.16)

5.3.4 Ønsker vi denne utviklingen?

Betraktningene gjort ovenfor kan tilsi at det kan være rettsikkerhetsmessig betenkelig å straffe etter grooming-bestemmelsen. En annen ting er om vi i Norge generelt ønsker å straffedømme på grunnlag av forberedende handlinger – er det tilstrekkelig straffverdig? Blant annet ut fra grunnhensynet om at ”tanken er fri” og at handlefriheten har stor verdi i samfunnet vårt, har vi ingen generell regel om straff for forberedelseshandlinger⁸⁷.

Grooming-bestemmelsen skal hindre utførelse av handlinger som av allmennheten blir karakterisert som moralsk forkastelige. Resultatet av dette blir at mennesker vil bli dømt før de har gjort den farlige og skadelige handlingen, uten at vi med sikkerhet kan si at den hadde blitt gjennomført. Det blir ikke tatt hensyn til at gjerningspersonen fortsatt må passere en psykologisk barriere og at forsettet av den grunn ikke nødvendigvis blir satt ut i livet. Uten at jeg kan uttale meg med sikkerhet, synes det fokuset som er på denne typen handlinger, både i mediene og blant politikerne, å vise at folks alminnelige rettsfølelse er å akseptere straff for en fullbyrdet ”grooming-overtredelse”, men forutsetningen er selvfølgelig at forsettet er sikkert. En urettmessig anklage om brudd på grooming-bestemmelsen kan alene skape dramatiske konsekvenser for personen.

Man må heller ikke glemme at innføringen av bestemmelsen også åpner for straff for forsøk⁸⁸. Her vil altså straffansvar kunne inntre enda tidligere og de rettsikkerhetshensyn som har gjort seg gjeldene i forhold til straffellelse ved fullbyrdet handling, vil stå enda sterkere i forhold til forsøk; Jo kortere den voksne har kommet i den objektive gjerningsbeskrivelsen, jo mer av straffansvaret må bygge på den subjektive siden. Det er imidlertid helt åpenbart at ingen kan straffes kun basert på en forbrytersk tanke, man må ha ”foretaget [en] Handling” jf. strl. § 49. Det er allikevel grunn til å være kritisk overfor dette. Begrunnelsen for at man vanligvis ikke straffer forberedelseshandlinger er at de ”ikke gir et tilstrekkelig pålitelig uttrykk for en fast forbrytersk vilje”⁸⁹. Når man innførte

---

⁸⁷ Husabø(1999) s.375

⁸⁸ Se kapittel 2.5.1

⁸⁹ Andenæs(2004)s.347

grooming-bestemmelsen har man altså gjort et bevisst unntak fra dette, men det er ikke grunn til å tro at denne ekstra beskyttelsen av barn skal gjelde for enhver pris. Når gjerningspersonen befinner seg på et så tidlig stadium på veien mot et tenkt overgrep er det enda større sannsynlighet for at han vil trekke seg eller at det inntreer omstendigheter som gjør at overgrepet uansett ikke kan fullføres. Vi kan gjøre en sammenlikning med forsøkshandlinger som er straffbare etter egne straffebud. Som eksempel har strl. § 127 formuleringen; ”den som ved vold søker å fomå...”. Det er den alminnelige oppfatning at ”forsøk på forsøk” ikke er straffbart.⁹⁰ Begrunnelsen for dette må være at man er for langt unna den skadende handlingen og i den forbindelse at det ville vært vanskelig å håndheve en slik regel. Samme begrunnelse kunne gjort seg gjeldene i forhold til forsøk på en forberedelseshandling.

---

⁹⁰ Eskeland(2006)s.219

6 Avsluttende kommentarer

Grooming-bestemmelsen har et godt formål, og det er helt opplagt at den belyser en utfordring som det er viktig å bekjempe. Selv om flere har påpekt at vi ikke kan ha straffebestemmelser som skal straffe tankene våre, og at det må skilles mellom rett og moral, utgjør faktisk gjerningsbeskrivelsen i strl. § 201a konkrete handlinger som sammen med forsettet utgjør en reell og nærliggende fare for barn. Ut i fra den seksualiserte trafikken som foregår på nettet i dag, tror jeg heller ikke det blir så vanskelig som mange frykter å føre bevis for det subjektive overskuddet. Til sammen mener jeg dette legitimerer straff for den fullbyrdede handling, men at det er helt avgjørende for bestemmelsens overlevelse at etterforskning på området blir prioritert. For dersom lovbrudd ikke blir møtt med reaksjoner risikerer man at folk mister tillit til rettssystemet.

Faren nå er derfor at politikerne ser seg fornøyde med å ha vist handlekraft og slår seg til ro med innføringen av bestemmelsen. Dette vil nemlig tilsi en alt for rettoptimistisk holdning, for som det kommer til uttrykk i kapittelet over er det tvilsomt at grooming-bestemmelsen alene vil gi noe effektivt vern av mindreårige. Målet er uansett ikke å få flest mulig domfellelser etter strl. § 201a, men i størst mulig grad hindre at barn blir utsatt for overgrep eller andre ubehageligheter. Jeg mener derfor at veien å gå i første omgang må være å bevisstgjøre barn og foreldre på de farer som lurar på nettet. En sikker måte å få til dette på er å øke kompetansen i skolen og gjøre det obligatorisk å innføre ”nettvetregler”⁹¹ – når skolen tar i bruk nye hjelpemidler til læring, bør de også ha ansvar for kjørereglene. Videre er det helt avgjørende for forebygging av overgrep at politiet får nok ressurser, blant annet for å kunne benytte grooming-bestemmelsen. Politiets etterforskning vil også

---

⁹¹ http://www.reddbarna.no/default.asp?V_ITEM_ID=14968

effektiviseres dersom man får et økt samarbeid med leverandørene av chattesidene. Jeg vil ellers vise til de tiltakene som den såkalte Faremo-rapporten⁹² anbefaler.

I forhold til bestemmelsens fremtid ser jeg med en viss optimisme på at noen ting allerede er gjort. De europeiske landene underskrev i oktober 2007 en konvensjon til beskyttelse av barn mot seksuelle overgrep⁹³, av utvidende betydning for Norge var bestemmelsene om registrering og lagring av opplysninger om sedelighetsdømte og om internasjonalt samarbeid. Videre ble det i 2007 satt av 6 millioner kroner til politiets nettpatroljering og til utvikling av et rapporteringssystem som skal gjøre tipslinjen til Kripos bedre tilgjengelig.⁹⁴ Justisminister Knut Storberget tok også på slutten av 2007 initiativ til et nordisk samarbeid på området.⁹⁵

Det kan se ut som bestemmelsen har virket som katalysator i det begynnende arbeidet mot å bekjempe internettrelaterte overgrep mot barn. Jeg håper de nødvendige tiltak blir satt i verk, slik at barn får et effektivt vern og at strl. § 201a blir stående som noe mer enn en symbolbestemmelse.

---

⁹² Arbeidsrapport om forebygging av internettrelaterte overgrep mot barn(2007).

⁹³ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressecenter/pressemeldinger/2007/Norge-undertegner-Europakonvensjon-om-be.html?id=487032>

⁹⁴ http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dep/Justisminister_Knut_Storberget/taler_artikler/2007/politistasjon-pa-nettet.html?id=472003

⁹⁵ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressecenter/pressemeldinger/2007/Styrket-nordisk-samarbeid-mot-overgrep-p.html?id=493300>

7 Litteraturliste

7.1 Bøker

Aall, Jørgen *Rettergang og menneskerettigheter*. Bergen, 1995.

Andenæs, Johs. *Alminnelig strafferett*. 5. utgave, Oslo, 2004.

Andenæs, Johs. *Spesiell strafferett*. 3. utgave, Oslo, 1996.

Eskeland, Ståle *Strafferett*. 2.utgave, Oslo, 2006.

Forebygging av internettrelaterte overgrep mot barn. Faremo, Grete ... [et al.]. Oslo, 2007

Hov, Jo *Rettergang II Straffeprosess*. Bergen, 1999.

Husabø, Erling Johannes *Straffeansvarets periferi (Medverking, forsøk og førebuing)*. Bergen, 1999.

Slettan, Svein og Øie, Toril Marie *Forbrytelse og straff (Bind I)*. Oslo, 2001.

7.2 Lover

1814 Kongeriget Norges Grundlov av 17. mai 1814.

1902 Almindelig borgerlig straffelov (straffeloven) av 22. mai 1902 nr 10.

2005 Lov om straff av 20. mai 2005 nr. 28 (Ikke trådd i kraft)

EMK Den europeiske menneskerettskonvensjonen, Roma 1950

SP Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, vedtatt av Generalforsamlingen i FN 16. desember 1966

FN-konvensjonen 9. desember 1999 om bekjempelse av finansiering av terrorisme

FNs sikkerhetsråds resolusjon 1373, 28. september 2001

7.3 Forarbeider

Ot.prp nr.18 (2006-2007) Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven 1902 mv. (straffebud om å møte et barn med forsett om å begå seksuelt overgrep mv.)

Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) Om lov om endringer i straffeloven mv. (seksuallovbrudd)

NOU 2002:4 Ny straffelov. Straffelovkommisjonens delutredning VII.

S.K.M. 1896 s.90

Udkast til Almindelig borgerlig Straffelov for Kongeriget Norge. Udarbejder af den ved kgl. Resolution af 14de November 1885 nedsatte Kommission, Kristiania 1896.

7.4 Domsregister

Rt. 1927 s. 1070

Rt. 1939 s. 890

Rt. 1952 s. 742

Rt. 1977 s. 895

Rt. 1978 s.847

Rt. 1978 s.884

Rt. 1981 s. 964

Rt. 1985 s. 67

Rt. 1994 s.1000

Rt.1996 s.766

Rt. 1998 s.11

Rt. 1999 s. 1892

Rt.2002 s.844

Rt. 2002 s. 1350

Rt. 2003 s. 442

Rt. 2003 s. 841

Rt. 2004 s. 278

Rt. 2004 s. 1275

Rt. 2005 s.833

Rt. 2006 s. 431

Rt. 2007 s. 422

Rt. 2007 s. 504

Rt. 2007s. 1601

LA-2002-587

LG-2002-1226

LB-2003-730

LF-2006-156711

7.5 Artikler

Ertzeid, Aina Mee *Straffeloven § 192 om voldtekt – et supplement til pensum i spesiell strafferett*. Jussens Venner, 2006, Nr.06

Hennum, Ragnhild *Ytring – Kriminalisering av onde hensikter?* Jussens Venner, 2006, Nr. 02

Husabø, Erling Johannes *Ny litteratur og forskning – Pre-aktiv strafferett*. Jussens Venner, 2003, Nr. 01

7.6 Elektroniske dokumenter

<http://no.wikipedia.org/wiki/Internett>

<http://www.dagbladet.no/magasinet/2005/05/09/431258.html>

http://www.reddbarna.no/default.asp?MARK_SEARCH=YES&SEARCH_ID=s1&V_ITEM_ID=14077

http://en.wikipedia.org/wiki/Child_grooming

<http://abo.rettsdata.no/propub/template.htm?view=main>

<https://web.retriever-info.com/services/archive.html> søk på ”sex-kontakt på nettet”

<http://www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs07/hosb1107.pdf>

<http://www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs07/recorded-crime-2002-2007.xls>

<http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs07/hosb1507.pdf>

[http://international.westlaw.com/search/default.wl?tempinfo=%7cMethodTNC%7cdbUK-CASELOC%7ctidcluk_u%7cSubjectKeywordCatchphraseFNsexual+grooming%7cSubjectKeywordCatchphraseCNAnd&spa=intoslo-000&rs=WLIN8.04&eq=welcomewestlawUK&action=Search&fn=top&sv=Split&method=TNC&query=IN\(sexual+%26+grooming\)&db=UK-CASELOC&vr=2.0&rp=%2fsearch%2fdefault.wl&mt=WestlawUK](http://international.westlaw.com/search/default.wl?tempinfo=%7cMethodTNC%7cdbUK-CASELOC%7ctidcluk_u%7cSubjectKeywordCatchphraseFNsexual+grooming%7cSubjectKeywordCatchphraseCNAnd&spa=intoslo-000&rs=WLIN8.04&eq=welcomewestlawUK&action=Search&fn=top&sv=Split&method=TNC&query=IN(sexual+%26+grooming)&db=UK-CASELOC&vr=2.0&rp=%2fsearch%2fdefault.wl&mt=WestlawUK)

http://www.reddbarna.no/default.asp?V_ITEM_ID=14968

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressesenter/pressemeldinger/2007/Norge-undertegner-Europakonvensjon-om-be.html?id=487032>

http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dep/Justisminister_Knut_Storberget/taler_artikler/2007/politistasjon-pa-nettet.html?id=472003

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressesenter/pressemeldinger/2007/Styrket-nordisk-samarbeid-mot-overgrep-p.html?id=493300>

